

21. Yüzyılda Yeni Belediyecilik: Preston Deneyiminden Türkiye İçin Fırsatlar ve Engeller

Pınar UZ HANÇARLI¹ , Tolgahan AYDINER²

Özet

Bu çalışma, 21. yüzyılda gündeme gelen ve kamunun gücünü artırmayı amaçlayan belediyecilik deneyimlerini, 2008 krizi sonrası Dünya'nın farklı coğrafyalarında kemer sıkma şehirciliğine alternatif olarak gelişen yeni belediyecilik (new municipalism) uygulamaları ve bu deneyimin en kurumsal örneklerinden biri olan Preston Modeli bağlamında tekrardan tartışmaya açmaktadır. Kentsel krizlere karşı sosyal demokrat ajandalar oluşturma istenciyle, 1970'li yıllarda literatürde toplumcu belediyecilik olarak anılan deneyimler, sol siyasi perspektife sahip belediyelerin arttığı dönemlerde tekrardan gündem olmaktadır. 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonrasında, 1970'li yılları andıran bir tablonun ortaya çıkışı, bu tartışmayı yeniden alevlendirmiştir. Çalışma, yeni belediyecilik ve Preston Modeli tartışmaları bağlamında, günümüzde kamuculuğu temel alan belediyecilik deneyimlerinin önündeki fırsatları ve engelleri tartışmaya açmaktadır. Yerel kalkınma, dayanışma, merkezi yönetimle olan ilişkiler, sürdürülebilir bir model inşası ve coğrafi ölçek sorunu gibi tartışma alanları, Preston Modeli'nin verdiği ilhamla Türkiye'deki sosyal demokrat belediyeciliğin önündeki engelleri ve fırsatları görme imkanı sunduğu, bu çalışmanın temel argümanlarının oluşturmaktadır. Nitel bir araştırma yöntemi benimseyen bu çalışmada, Türkiye'deki toplumcu belediyecilik ve sosyal demokrat projelere sahip olduğu düşünülen belediyeler ve Preston Modeli ile ilgili kitaplar, kitap bölümleri, makaleler, politika notları, ulusal basına yansıyan haberler, sosyal medya paylaşımları içerik analiziyle değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Demokrat Belediyecilik, Yeni Belediyecilik, Preston Modeli, Büyükşehir Belediyeleri, Yerel Siyaset

Jel Kodu: H70, H75

New Municipalism in the 21st Century: Opportunities and Obstacles for Türkiye From Preston Experience

Abstract

This study re-discusses the municipalism experiences that have come to the agenda in the 21st century and aim to increase the power of the public in the context of new municipalism practices that have developed as an alternative to austerity urbanism in different geographies of the world after the 2008 crisis and the Preston Model, one of the most institutionalized examples of this experience. With the appetite to create social democratic agendas against urban crises, the referred experiences in the literature as socialist municipalism in the 1970s are once again on the agenda in periods when municipalities with a leftist political perspective are on the rise. After the 2019 Local Elections, the emergence of a picture reminiscent of the 1970s has reignited this debate. In the context of the debates on new municipalism and the Preston Model, this study discusses the opportunities and obstacles to municipal experiences based on publicism today. The main arguments of this study are that areas of discussion such as local development, solidarity, relations with central government, the construction of a sustainable model and the problem of geographical scale offer the opportunity to see the obstacles and opportunities in front of social democratic municipalism in Turkey with the inspiration of the Preston Model. In this study, which adopts a qualitative research method, books, chapters, articles, policy notes, news reflected in the national press, and social media posts related to social democratic municipalism and municipalities in Turkey that are considered to have social democratic projects and the Preston Model were evaluated through content analysis.

Keywords: Social Democrat Municipalism, New Municipalism, Preston Model, Metropolitan Municipalities, Local Politics

Jel Codes: H70, H75

ATIF ÖNERİSİ (APA): Uz Hançarlı, P., Aydın, T. (2025). 21. Yüzyılda Yeni Belediyecilik: Preston Deneyiminden Türkiye İçin Fırsatlar ve Engeller. *İzmir İktisat Dergisi*. 40(2). 615-637. Doi: 10.24988/ije.1568846

¹Dr Öğretim Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Pamukkale/Denizli, Türkiye
EMAIL: puz@pau.edu.tr **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5289-8762>

² Dr Öğretim Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Pamukkale/Denizli, Türkiye
EMAIL: taydiner@pau.edu.tr **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-8575-1270>

1. GİRİŞ

Sosyal demokrat belediyeçilik deneyimleri, Türkiye’de kentsel/yerel siyaset literatürü açısından daima popüler ve ilgi gören bir tartışma alanıdır (bkz. Övgün, 2005; Kamalak ve Gül, 2009; Şengül, 2009; Bayraktar, 2014, 2021; Bayramoğlu, 2015; Sezgin ve Canbulut, 2021). 1970’li yılların siyasal ve iktisadi koşulları neticesinde ortaya çıkan toplumcu belediyeçilik tartışmalarının popülerliği asla geçmemiş; başta 1989 Mahalli İdareler Genel Seçimleri (MİGS) olmak üzere çoğu seçim döneminde, sosyal demokrat ilkelere sadık kalmaya niyetli belediye başkanlarının deneyimleri, 1970’lerin toplumcu belediyeçilik tartışmaları ile kıyaslanmıştır (bkz. Güler, 2009b; Kurtuluş ve Aslan, 2016; Bayraktar, 2021; Sezgin ve Canbulut, 2021). Özellikle 2019 MİGS’de, 1973 MİGS’yi andıran bir tablonun ortaya çıkması, toplumcu belediyeçilik tartışmalarının kentsel/yerel siyaset literatüründe yeniden tartışılmasını sağlamıştır (bkz. Sezgin ve Canbulut, 2021; Bayraktar, 2021; Mengi, 2021). Fatih Maçoğlu’nun 2014-2019 yılları arasında Tunceli Ovacık’taki belediyeçilik uygulamaları da toplumcu belediyeçilik tartışmalarıyla birlikte anılan önemli örneklerdendir (bkz. Kılavuz ve Yüksel, 2017; Özsel, 2019; Bozkurt, 2020). Ayrıca, 1970’li yıllarda, farklı Anadolu kentlerinde (Çanakkale, Adana, Kocaeli, Denizli vb.) ortaya çıkan toplumcu belediyeçilik deneyimlerine güncel kentsel/yerel siyaset çalışmaları da (bkz. Sakarya, 2016; Sezgin, 2017; Aydın, 2020; Canbulut ve Sezgin, 2021a) ilgi göstermektedir. Toplumcu belediyeçiliğin ilhamı sayılabilecek belediye sosyalizmi (bkz. Bayramoğlu, 2015) tartışmaları da 2008 krizi sonrası dünyanın farklı ülkelerinde ortaya çıkan ve 21. yüzyılın piyasa odaklı belediyeçilik anlayışına alternatif sayılabilecek yeni belediyeçilik (new municipalism) deneyimleri için de önemli bir ilham kaynağı olmuştur. Piyasa ekonomisinin yarattığı kentsel sorunlara karşı dayanışmayı ve doğrudan katılım mekanizmalarını müşterek bir anlayışla yeniden inşa etmeye çalışarak, yeni bir siyaset tahayyülü yaratmak isteyen yeni belediyeçilik, yerel yönetimleri *-aynı belediye sosyalizmi tartışmalarında olduğu gibi-* stratejik bir odak olarak görmektedir (bkz. Russell, 2019; Agustin, 2020; Blanco ve Goma, 2020). Preston Modeli de yeni belediyeçiliğin en öne çıkan örneklerinden biridir (bkz. Thompson, 2021). Söz konusu model, neoliberal yapının merkezlerinden biri olarak kabul edilebilecek Birleşik Krallık’ta, sol ya da sosyal demokrat bir siyasi iktidarın bulunmadığı bir dönemde, gelir dağılımı ile yaşam kalitesi arasındaki bağlantıyı vurgulayarak, ekonomik büyümeye alternatif bir bakış açısı sunmaktadır. Preston modeli aynı zamanda modern belediye sosyalizminin siyasi bir strateji olarak yenilenen potansiyelini de göstermektedir. Bu deneyim ayrıca, radikal ve yenilikçi yerel ekonomik bir programın geliştirilmesinin somut siyasi faydalara da dönüşebileceğini somutlaştırırken (Thomas, Guinan ve Bilsboroug, 2018); geleneksel büyüme ölçütlerine meydan okuması sebebi ile de yerel yönetim çalışmaları açısından önemli bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de de literatür, yeni belediyeçilik tartışmalarına son yıllarda ilgi göstermektedir. Özsel’in (2019) Fatih Maçoğlu’nun Ovacık deneyimini ele aldığı çalışması; aktivist belediyeçilik (bkz. Baykan, 2023) kavramını Türkçe literatüre kazandıran çalışma; Bozkurt’un (2020) Ovacık deneyimini toplumcu belediyeçilik tartışmalarıyla birlikte ele aldığı çalışması ve Turhan’ın (2021) “iklim adaleti” tartışmalarını ele aldığı metni, yeni belediyeçilik tartışmalarının vurgularını barındırmaktadır.

Bu makale, Türkiye’de özellikle 2019 MİGS ile gündeme gelen belediyeçilik deneyimlerini, yeni belediyeçiliğin dünya örneklerinin verdiği ilhamla yeniden tartışmaya açmak istemektedir. Zira dünyadaki yeni belediyeçilik tartışmalarında da çoğunlukla bir ülkeye ya da kente/kentlere özgü deneyimler (bkz. Arpini ve diğerleri, 2023) önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmamızdaki amaç, yeni belediyeçilik tartışmalarından yola çıkarak, Türkiye’de sosyal demokrat ajandalara sahip belediyeler için (bkz. Bayraktar, 2021) yeni bir tartışma zemini inşa etmektir. Preston vakasını, Türkiye açısından dikkat çekici olduğunu düşündüğümüz için, Türkiye’deki sosyal demokrat ajandalara sahip belediyeçilik deneyimlerini, Preston belediyeçiliği ile birlikte yeniden ele almak istedik. Literatürde Preston genelde kooperatiflerle anılmaktadır (Prinos, 2023; Ridley 2021; Bird, Conaty, Mangan, McKeown, Ross, ve Taylor, 2021) fakat bu çalışmada, Preston Modelini ortaya

çıkarıcı yönetsel, iktisadi ve siyasal koşullar (Dennis ve Stanley, 2023; Featherstone, Littler ve Davison, 2020; Thomas ve diğerleri, 2018) daha fazla ön plana çıkarılmaktadır. Diğer bir deyişle bu çalışma, farklı deneyimler arasında “ceteris paribus” bir kıyaslama yapmaktan ziyade, farklı deneyimleri ortaya çıkaran yönetsel ve siyasal koşullara değinerek, yeni bir tartışma zemini yaratmak istemektedir. Çalışmamız diğer yandan, Preston’ın ve Dünya’daki yeni belediyeçilik tartışmalarının verdiği ilhamla, Türkiye’de özellikle 2019 MİGS sonrası ortaya çıkan deneyimlerin geleceği hakkında bir tartışma yürütmeyi ve Türkiye’nin özgünlüğünü vurgulamayı da amaçlamaktadır. Bu tartışma zemini bize, Türkiye’nin özgünlüğünü ortaya çıkarmanın yanında; Preston’ın verdiği ilhamla, 21. yüzyılda yeni belediyeçilik şiarının Türkiye’de yaygınlaşmasında bazı imkanlar ve kısıtlar barındırdığını da göstermektedir. Amacımız, 21. yüzyılda Türkiye’deki sosyal demokrat programlara/ajandalara sahip belediyelerle, 1970’lerin toplumcu belediyeçiliğini kıyaslamak da değildir. Bilakis, toplumcu belediyeçiliğin güncel tartışmalarına (bkz. Bozkurt, 2020; Sezgin ve Canbulut, 2021; Bayraktar, 2021; Mengi, 2021) yeni belediyeçilik tartışmaları ve Preston örneği bağlamında alternatif bir katkı sunmayı amaçlıyoruz. Özetle, 21. yüzyılda Türkiye’ye özgü koşullarda dayanışmayı ve kamunun gücünü artırmayı hedef alan alternatif belediyeçilik uygulamalarının imkanlarını ve sınırlarını, Preston ve yeni belediyeçilik literatürünün verdiği ilhamla daha sağlıklı ve tutarlı biçimde tartışılabilceğini düşünmemiz, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Kavramsal çerçevede, belediye sosyalizmi, yeni belediyeçilik ve Preston Modeli ile ilgili temel tartışmalar ortaya konmuştur. İkinci bölümde, Preston Modeli ile Türkiye’deki sosyal demokrat ilkelere sahip belediyeçilik deneyimlerinin tarihsel izleklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde, Preston Modeli’nin verdiği ilhamla Türkiye’deki yeni belediyeçilik deneyimlerinin önündeki engeller ve fırsatlar beş başlık altında tartışılmıştır. Nitel bir araştırma yöntemi benimseyen bu çalışmada, Türkiye’deki toplumcu belediyeçilik ve sosyal demokrat projelere sahip olduğu düşünülen belediyeler ve Preston Modeli ile ilgili kitaplar, kitap bölümleri, makaleler, politika notları, basın açıklamaları, ulusal basına yansıyan haberler, sosyal medya paylaşımları içerik analiziyle değerlendirilmiştir.

1.1 Kavramsal Çerçeve: Yeni Belediyeçilik ve Preston Modeli

21. yüzyıldaki yeni belediyeçilik tartışmalarına da ilham olan belediye sosyalizmi, kent emekçilerinin refahını artırmak amacıyla, yerel hizmetlerin belediye tarafından sunulmasını temel alarak, gaz-su-ulaşım-sağlık vb. kentsel politika alanlarındaki sorunların çözümünde (ekmek fabrikaları, kreşler, sosyal yardım üniteleri vb.) etkili olmayı amaçlayan bir deneyimdi (Güler, 2009a). 19. yüzyılın başında Londra’dan sonra önemli bir sanayi kenti haline gelen ve belediye sosyalizmi deneyiminin ilk örneği olan Glasgow’da, önce su hizmetleri ve daha sonra kademeli biçimde gaz ve elektrik beledileştirilmiştir (Bayramoğlu, 2015: 34). İlk dönem belediye sosyalizminin temel motivasyonunu, emekçi sınıfların gündelik hayatını etkileyen risklerin ortadan kaldırılmasına yönelik çabalar oluştururken; bu deneyimin toplumsal gücünü de tamamen işçi sınıfı oluşturmaktaydı (Bayramoğlu, 2015: 36-37). Emekçi sınıfların gündelik hayatını olumlu yönde dönüştüren bu uygulamalar, ivmelenerek artacak ve 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde belediye sosyalizmi uygulamaları, süt dağıtımından hastane hizmetlerine kadar çok geniş bir hizmet sunma alanına yayılmış olacaktır (Bayramoğlu, 2015: 38). Birmingham deneyimi Glasgow’a kıyasla daha fazla ses getirmiştir. Birmingham, toplumsal yapısı açısından liberal akımlara daha yakın bir şehir olup, Joseph Chamberlain öncülüğünde belediye sosyalizmi uygulamalarıyla dikkat çekmiştir. Chamberlain, toplumsal eşitsizlikleri azaltmak için kamu mülkiyetini genişleterek altyapı ve konut iyileştirmeleri yapmaya çalışmış, ancak bu uygulamalara yerel mülk sahipleri tarafından karşı çıkmıştır. Bu deneyimdeki, kamu mülkiyetinin genişlemesi (Bayramoğlu, 2015: 39) ve kamu tarafından sunulan kentsel nitelikli hizmetin halk tarafından yönetilmesi gerektiği mantığına dayanmaktaydı (bkz. Leopold ve McDonald, 2012). Belediye sosyalizmi, 20. yüzyılda hâkim belediyeçilik anlayışının

temelini oluştururken, diğer yandan belediyelerin uhdelarına aldıkları hizmetlerin (su, elektrik, itfaiye, katı atık vb.) kamu gücü eliyle sunulmasına öncülük ederek “refah devleti” uygulamalarının Avrupa ölçeğinde yaygınlaşmasında (başta su ve enerjinin millileştirilmesi yöntemleriyle) önemli bir rol üstlenmiştir (Bayramoğlu, 2015: 44, 74-75).

Belediye sosyalizminin “kamucu” refleksinin ilham verdiği “refah devleti” uygulamaları, 1980’li yıllardan itibaren “neoliberal kentsel yönetişimin” belediyeçilik mantığı ile (bkz. Theodore, Peck ve Brenner, 2011) yer değiştirmiştir. Neoliberal kentleşme süreçleri a) yerel ekonomik kalkınma odaklı kentsel girişimciliği, b) kentsel kamusal hizmetlerin sunumunda özelleştirmeyi ve c) karar alma süreçlerinde piyasa mantığını önceleyen teknokratik bir (kentsel) yönetim biçimini kentsel alanlarda egemen kılmıştır (Blanco ve Goma, 2020: 394). 21. yüzyılda, belediyelerin piyasa odaklı hizmet sunma anlayışlarının yarattığı engeller, bir süre sonra belediyelerin bazı hizmetleri tekrardan kendi sorumluluklarına almalarıyla sonuçlandı. Bu durum, ilgili literatürde yeniden beledileştirme (remunicipalization) olarak vurgulanmakta ve Latin Amerika’da (Porto Alegre ve Sao Paulo) katılımcı bütçelemeyi temel alan deneyimler de sosyal demokrat ilkelerin 21. yüzyılda uygulanması bakımından öne çıkmaktadır (bkz. Bayramoğlu, 2015).

1.1.1 Yeni Belediyeçilik (New Municipalism)

2008 küresel ekonomik krizinin ve kemer sıkma politikalarının kentsel alanlarda ciddi sorunlar üretmesi, “kemer sıkma şehirciliğine” (bkz. Peck, 2012) alternatif bir deneyim olarak “yeni belediyeçilik” tartışmalarını ortaya çıkardı (Blanco ve Goma, 2020: 393; Thompson, 2021: 320 – 321). 2015 yılında Barcelona en Comú’nün başarısı, belediyelerin sol siyasi proje açısından önemli bir alternatif olmasının imkanlarını artırmış ve “yeni belediyeçilik” tartışmaları önemli bir ivme kaydetmiştir (Blanco ve Goma, 2020: 393). Barcelona en Comú yönetimi, konut, enerji, su gibi emeğin de yeniden üretimini sağlayacak kentsel politikaları birer sosyal hak olarak görürken; dayanışma ve müşterekler temelli bir anlayış yoluyla da kentsel süreçlerde doğrudan katılımı artıracak bir öz-yönetim süreci kurmayı hedeflemekteydi. Angel’a (2021: 526) göre bu durum yerel yönetimleri geleneksel olarak ulus devletin sıradan bir uzantısı olarak gören anlayışın ötesine geçiyordu.

Yeni belediyeçilik, lineer bir siyasi organizasyondan ziyade, heterojen biçimde ortaya çıkan deneyimler bütünüdür. Ayrıca isminde geçen yeni ifadesine rağmen belediye sosyalizmi geleneğinin önemli bir uzantısı olarak da değerlendirilir. Neoliberal kemer sıkma politikalarına (*neoliberal austerity policies*) karşı ekonomik, siyasi ve toplumsal alternatifler üretmeyi ve belediyeleri de bu projenin temel faili yapmayı amaçlayan yeni belediyeçilik tartışmaları için kentler kilit bir rol sahibi olsa da esas amaç kentsel krizlere karşı ulusal düzeyde de bir alternatif üretebilmektir (Blanco ve Goma, 2020: 393).

Angel’a (2021: 526 – 527) göre yeni belediyeçilik, iktidar ölçeğini salt belediye sınırları içine sıkıştırmadan, doğrudan demokrasiyi belediyenin öncülüğünde yaygınlaştırmaya çalışan bir deneyimdir. Bu noktada Russell (2019: 1000) belediyeleri, “dönüştürücü ve şekillendirici bir siyaset için stratejik bir ölçek” olarak tanımlayarak, belediyelerin anaakım siyasetinin temel mottolarını değiştirecek bir potansiyel taşıdığını belirtir. Yazara göre bu tartışma, liberal kuramın demokrasi ve yerel arasında kurduğu bağlamdan farklıdır. Yeni belediyeçilik, küresel düzeyde kurulabilecek müşterek temelli ağların/ilişkilerin bir hayli önemli olduğunu vurgular (Angel, 2021: 527). Diğer bir deyişle yeni belediyeçilik, müştereklere dayalı doğrudan demokrasiyi içselleştirmiş bir toplum inşa etme amacına yönelik, belediyeleri önemli bir araç olarak görmektedir (Thompson, 2021: 318).

Yeni belediyeçiliğin temel ilkelerinin başında, neoliberal kentleşme süreçleriyle askıya alınan “refah politikalarını” kentsel alanlarda yeniden uygulamaya koymak gelmektedir. Blanco ve Goma’nın (2020: 395) “toplumsal refahın belediyeleştirilmesi stratejisi” olarak tanımladıkları bu ilke, a) istihdam süreçlerini kuvvetlendirmeyi, b) kamu yararına aykırı olan özelleştirmeleri iptal etmeyi, c) sosyal hakları garanti altına almayı amaçlamaktadır. Yazarlara göre, yeni belediyeçilik bu süreci

“toplumsal dayanışma” bağlamında inşa etmeyi amaçlayarak, daha kırılgan toplumsal grupların refah sürecine yapısal biçimde dahil edilmesini teşvik etmektedir. Yeni belediyeçilik hareketinin ikinci ilkesi, “yurttaş ekonomileri” (citizen economies) inşa etmekle ilgilidir. Blanco ve Goma’nın (2020: 395) vurguladığı üzere, kentsel alanlar neoliberal finansallaşmanın odağı haline getirmektedir. Yazarlara göre yeni belediyeçilik, kentsel müşterekler ve topluluk ekonomileri vasıtasıyla, kamunun kent ekonomilerinde görece daha hâkim olduğu, demokratik bir toplumsal bir yaşam inşa etmeyi amaçlamaktadır. Yeni belediyeçilik yaklaşımının üçüncü ilkesi, kentsel ekoloji ile ilgilidir. Çevre kirliliğinin ve iklim değişikliğinin yarattığı tahribata karşı daha sürdürülebilir bir yaşam inşa etmek, yeni belediyeçilik hareketinin kentsel ajandasının önemli maddelerinden biridir (Blanco ve Goma, 2020: 396).

Yeni Belediyeçilik tartışmalarının yönetim süreçlerinin teorik arka planında da çoğunlukla müşterekleştirme (*commoning*) tartışmaları (bkz. Bianchi, 2024) bulunmaktadır (Blanco ve Goma, 2020: 396). Kentsel alanlarda müşterek temelli potansiyellerin hareket kabiliyetlerini genişleterek; barınma, gıda, su, enerji gibi neoliberal şehirciliğin kısılcasında kalan politika alanları için, “*alternatif kentsel sistemler kurabilmek*”, yeni belediyeçilik tartışmalarının odağında yer alır (Thompson, 2021: 325). Bu nedenle kamu ve müşterekler arasındaki ortaklıklar (public-common partnership) yeni belediyeçilik tartışmaları için önemli bir yer tutmaktadır (bkz. Russell ve diğerleri, 2023; Bianchi, 2024). Bundan dolayı, yurttaşların sahibi olduğu ve yönettiği kooperatifler ve dayanışma ekonomileri, yeni belediyeçiliğin vazgeçilmez unsurlarındandır (Angel, 2021: 527). Bu yeni yönetim mantığında temsili bir katılım yerine; tüm yurttaşların karar alma ve politika üretme süreçlerine rahatça dahil olabildiği katılımcı mekanizmalar yaratılması öngörülür (bkz. Bianchi, 2024). Russell’in (2019: 1000 – 1001) “*yakınsak siyaset*” olarak da tanımladığı bu deneyim, kentlileri siyasi bir özne yapmanın yanında; karar alma süreçlerini ve belediyenin iktidar alanını, sivil inisiyatiflere dağıtmayı ve paylaşmayı amaçlamaktadır (Russell, 2019: 1001- 1002).

Yeni belediyeçiliği belirli yönetsel kategorilere sıkıştırmak mümkün olmasa da kavramı daha operasyonel hale getirmek adına belirli deneyimlerin ortaya koyduğu modeller yaratmak mümkündür. Thompson (2021: 326 – 327) yeni belediyeçilik deneyimini üç yönetsel model etrafında tartışmaya açmaktadır. Bunlardan ilki, platform belediyeçiliğidir. Yazara göre dijital araçların yarattığı katılımcı araçlar doğrudan demokrasiyi mümkün kılacak bir siyasal iklim yaratabilecektir. İkinci deneyim “özerk belediyeçilik” ile ilişkilidir ve bu deneyim, devletin var olmadığı, öz-yönetimsel bir komünal örgütlenmeyi hedeflemektedir. Yönetsel modellerden sonuncusu da “denetimli belediyeçilik” (*managed municipalim*) olarak adlandırılabilir. Bu deneyimi, kentsel ekonomiyi demokratikleştirmek olarak da özetlemek mümkündür. Kentsel alanlarda ekonomik değer üretiminde demokratikleşmeyi temel alan bu deneyim, topluluk yönetimindeki temel kurumların (özyönetimsel kooperatifler vb.) önemine vurgu yapmaktadır. Denetimli belediyeçilik deneyiminin en önemli örneklerinden birini Preston Modeli oluşturur. Sonraki başlık, Preston deneyimin ekonomik, siyasal ve toplumsal kökenleri hakkında bir tartışma yürütecektir.

1.1.2 Preston Modeli

Preston modeli, İngiltere’nin kuzey batısındaki 120 bin nüfuslu bir şehir olan Preston’da, insanların kendi yerel işletmelerini kurmalarına ve dışarıdan yatırımcılara ya da büyük şirketlere bağlı kalmadan kentteki para dolaşımını gerçekleştirmelerine olanak tanıyan bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Preston modeli örneğini daha iyi anlamak adına yerel yönetimler literatüründe sıklıkla tartışılan bir kavram olan toplumsal refah inşasının incelenmesi (community wealth building, CWB) gerekmektedir. Neoliberal ekonomik sisteme alternatif arayışlarının önemli adımlarından biri olan toplumsal refah inşası 2000’li yılların başlarında yerel ekonomilerin dönüştürülmesi amacı ile varlıklarının doğrudan mülkiyetine ve kontrolüne sahip topluluklara yönelik bir ekonomik kalkınma modeli olmuştur. Ekonomik yapının bireyler veya gruplar tarafından yönlendirildiği yerel coğrafyalarda, toplumsal refah inşası, tüm topluluk üyelerini etkileyen bütünsel bir değişim

yaratmak için yerel yönetimleri, iş dünyasını, kâr amacı gütmeyen, büyük, yerel işletmeleri niteleyen çapa kurumları ve kuruluşları dahil ve koordine eden bir yol haritası çizmeyi amaçlamıştır (CLES, 2020).

Beş temel strateji etrafında toplanan toplumsal refah inşasının ilk amaçlarından işçi ve tüketici kooperatifleri gibi kapsayıcı ve demokratik girişimler oluşturmaktır (CLES, 2020). Bir başka temel strateji, yerel ve köklü finansman kaynakları yaratabilmektir. Yerel kurumlar, kamu bankaları, kredi birlikleri ya da kamu emeklilik yatırımları yoluyla sermayeyi yerel ekonomiye kazandırma için gerekli adımlar planlanmaktadır. Dördüncü strateji olarak arazi ve mülkün adil kullanımının altını çizen bu model, kentlerde topluluklara refah yaratmak için arazi ve mülk varlıklarını harekete geçirirken yerel arazi ve gayrimenkulleri topluluğun kontrolüne bırakmayı, spekülasyon ve yerinden edilemeyle mücadele etmeyi önemli bir hedef olarak sunmaktadır. Son olarak çapa kurumlar aracılığı ile ekonomik faaliyetleri yerelleştiren uygulamalar yaygınlaştırılmaktadır. Belirtildiği üzere çapa kurumlar, ilgili coğrafyada büyük ölçekli mal ve hizmet satın alan, sabit varlıkları bulunan ve geniş arazilere sahip olan, çoğunlukla kâr amacı gütmeyen işverenlerdir. (Dennis ve Stanley, 2023).

Toplumsal refah inşasının merkezinde sağlık, yerel yönetim, ulaşım, altyapı ve eğitim gibi kamu hizmetleri bulunmaktadır. Buna ek olarak, bir yerin refahı aynı zamanda 'sosyal dokusu' olarak adlandırılan ve genellikle kooperatifler, hayır kurumları, topluluk işletme ve kuruluşlarından oluşan sosyal ekonomiyi de içerir. Topluluk refahının inşası genellikle gösterişsiz, göz ardı edilen, bir yerin hafife alınan ekonomisi olarak adlandırılabilir şeylerle ilgilidir (Longlands, 2022: 669).

2. PRESTON MODELİ VE BELEDİYESİ

Preston modelinin ortaya çıkış koşullarını incelerken hem Birleşik Krallık özelinde hem de küresel ekonomik ilişkiler çerçevesinde bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Ülkenin 20. yüzyıldaki toplumsal, ekonomik ve siyasal dönüşümlerinin en önemli mimarlarından Başbakan Thatcher, yaklaşık 40 yıl önce kendi siyasi kariyerinin önemli bir sloganı olan "Alternatif Yok" politikasını dile getirmiştir. Thatcher bu sloganla, serbest piyasanın ve küresel kapitalizmin başarılı ekonomiler ve müreffeh toplumlar yaratmanın kanıtlanmış tek yolu olduğunu ileri sürmüştü. (Overbeek, 2022; Bateman, 2002)

2008 finans krizi ve takiben 2010 yılında iktidara gelen Muhafazakâr-Liberal Parti koalisyonunun uyguladığı kemer sıkma politikaları, Batı demokrasileri arasında en merkezi yapıya sahip olanlardan biri olarak kabul edilen Birleşik Krallık'taki yerel yönetimlerin ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Özellikle bazı özel bankaları kurtarmak için devlet bütçesinden para aktarılması önemli bir bütçe açığına sebep olmuş, bunun sonucunda başlatılan kemer sıkma politikalarının ortaya çıkardığı kamu harcama kesintileri de yerel yönetimlere orantısız olarak yansıtılmıştır (Lowndes ve Pratchett, 2012: 23). Koalisyon hükümetinin kemer sıkma programını yerine getirmek için gereken harcama kesintilerinin çoğunun merkezi hükümet tarafından yapılmasıyla birlikte, yerel yönetimler dış kaynak kullanımına hız vermiştir. Bu durum maliyetlerin artmasına, düşük kalitede hizmet sunulmasına ya da bazı temel hizmetlerin kesintisine, yüksek işsizlik oranına, artan suç ve toplumsal huzursuzluğa yol açmıştır (Milburn and Russell, 2019; Taylor-Gooby ve Stoker, 2011).

Preston da 2008 mali krizinin ardından kamu-özel sektör ortaklığıyla geliştirilen 700 milyon sterlinlik alışveriş merkezi planlarının suya düşmesiyle bir krizle karşı karşıya kalmıştır (Brown ve Jones, 2021; 47-48). Yeni bir modele ihtiyaç duyulduğunun farkına varan yerel liderler alternatif arayışına girmiştir. Preston modeli yukarıda bahsi geçen ekonomik yapıya bir alternatif olarak doğmuştur. Cleveland, Ohio'daki topluluk refahı oluşturma deneyimleri ve İspanya'nın Bask bölgesindeki Mondragon'un etrafındaki geniş işçi kooperatifleri ağı örnek alınan girişimler olmuş ve bu ilhamla iki düşünce kuruluşu Democracy Collaborative ve Centre for Local Economic Strategy (CLES) ile ortak çalışmalar yürütülmüştür (The Guardian, 2017).

Modelin temelinde bulunan çekirdek üyeler Preston Kent Konseyi ve Central Lancashire Üniversitesi'nden oluşmaktadır. Başta gençler olmak üzere kentte yaşayanlara iş kurmaları için arazi ve bina sağlanmaktadır. Vatandaşların farklı iş planları geliştirmesi için üniversite tarafından kampüs içinde bir iş merkezi kurulmuştur. Modelin bir diğer temel taşı çapa kurumlardır. Bunlar Preston'da yerleşik olan polis, hastaneler, okullar ve üniversite gibi büyük bütçelere sahip olan ve çok çeşitli hizmetleri (örneğin yemek, bina bakımı vb.) satın alması gereken kuruluşlardan oluşur. Bu kurumlar yerel küçük işletmelerden hizmet satın alarak paranın kentte kalmasına katkı sağlamıştır (Sakai, 2023). Özetle, Preston modeli 'yirminci yüzyılın hem sosyalist hem de kapitalist devlet modellerini' bir reddediş olarak yorumlanırken; bu model doğrultusunda devlet ve piyasa arasındaki mücadeleye dayanan bir toplum yerine kooperatif topluma giden yolu açan bir alternatif arayışı ön plana çıkmaktadır (Novkovic ve Webb, 2014: 1).

3. TÜRKİYE'DE SOSYAL DEMOKRAT BELEDİYESİCİLİĞİN TARİHSEL İZLEKLERİ

1973 yılında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin Milletvekili Genel Seçimleri başarısı sonrası yine aynı yıl MİGS'de de önemli bir başarı kazanarak birçok büyük il ve ilçe merkezinde belediye seçimlerini kazanmasıyla birlikte, CHP'li belediye başkanları stratejilerini kent emekçileri için kurgulama imkânı bulmuştu. Bu dönemde, "piyasa" mantığına alternatif olabilecek toplumcu belediyeçilik deneyimi (bkz. Yıldırım, 2023) ilhamını "belediye sosyalizmi" tartışmalarından (bkz. Bayramoğlu, 2015) almıştır. Kentsel adalet ve eşitlik söylemi üzerine inşa edilen toplumcu belediyeçilik, hizmet sunumunda üreticiyi ve tüketiciyi koruyarak belediyenin (kamunun) gücünü artırmayı ve yönetim süreçlerini demokratikleştirmeyi arzuluyordu (Şengül, 2019: 275). Bu deneyimler bütünü; kente ait temel sorunları (barınma, temizlik, ulaşım, gıda vb.) siyasetin önemli bir konusu yapmak istemekteydi (bkz. Yıldırım, 2023). Toplumcu belediyeçiliğin genel ilkelerinin belirlenmesi, 1977 MİGS ile birlikte mümkün olmuştur (bkz. Tekeli, 1977). Toplumcu belediyeçilik ilkelerine sahip başkanlar hem belediye meclislerindeki çıkar gruplarıyla hem de bu yıllardaki Milliyetçi Cephe Hükümetleri ile önemli zıtlıklar yaşayarak, hizmet sunumunda önemli zorluklarla karşılaşmışlardır (Şengül, 2019: 275; Canbulut ve Sezgin, 2021b: 228- 229).

1980'li yıllar, Dünya'daki eğilimlere benzer biçimde, Türkiye'de de sermayenin kentsel alanlardaki hareketliliğini artırmıştır. Yerel yönetimler, hizmet üretme mantığını sermayenin hizmet üretme mantığına yaklaştırırken; özellikle büyükşehir belediyeleri emeğin yeniden üretimi ile ilgili sorumluluklarını toplumcu belediyeçilik prensiplerinin aksi yönünde geri plana atarak, ulaşım ve altyapı gibi büyük sermaye yatırımlarına yöneldiler (Şengül, 2019: 278). Bu durum toplumcu belediyeçilik uygulamalarının rafa kalkmasına neden olsa da 1989 MİGS sonrası büyük kentlerde Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)'nin yakalamış olduğu başarı, toplumcu belediyeçilik tartışmalarını yeniden hararetlendirmiştir. Dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı (BŞB) Nurettin Sözen, ucuz ve sağlıklı gıdaya erişimi kolaylaştırmak, meslek odalarının kentsel politika yapımının aktif bir parçası yapmak, gecekondu bölgelerinin altyapı sorunlarını çözmek gibi sosyal demokrat ilkeleri hayata geçirmeye çalışmıştır (Kurtuluş ve Aslan, 2016: 34- 35). Dönemin Ankara BŞB Murat Karayalçın ise, kentsel projelerin yarattığı refahı kentsel düzeyde adil biçimde dağıtmayı hedeflemekteydi (Kurtuluş ve Aslan, 2016: 36). Plan kararlarına, bütçeye ve projelerin tasarlanmasına ve uygulanmasına (proje demokrasisi) (bkz. Güneş, 2009: 220) katılım, Karayalçın'ın önem verdiği araçlarındandı (Güneş, 2009: 226- 227; Kurtuluş ve Aslan, 2016: 39). Lakin bir yandan liberal ekonomiye uygun biçimde kentsel yatırımları hızlandırmanın ve diğer yandan da bu sürecin ürettiği değeri toplumda eşit biçimde dağıtabilmenin yarattığı zıtlık(lar) (Kurtuluş ve Aslan, 2016: 41), SHP'li belediyelerin toplumcu belediyeçilik ilkeleri ile bağdaşmadığı hususunda eleştirilere neden olmuştu (bkz. Güler, 2009b).

1989'dan sonraki ilk yerel seçimde, "adil düzen" söylemiyle büyük metropollerde oldukça önemli başarılar kazanan Refah Partisi (RP)'nin belediyeçilik deneyiminin en sivrilen yönünü, kent yoksulları için tasarlanan yakacak, gıda, eğitim, nakit yardımları gibi sosyal yardımlar

oluşturmaktaydı (Maviş, 2023: 916- 917). 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası ile sosyal yardımları temel alan bir “sosyal belediyecilik” anlayışı yasal bir dayanak kazansa da (Aydın, 2023a: 81-82), bu tip bir belediyecilik anlayışının, toplumcu belediyecilik ile bağdaştığını söylemek güçtür.

2000’li yıllarda Türkiye’de küçük ölçekli ilçelerde (Çamlıhemşin, Hopa, Samandağ, Mazgirt, Hozat), sosyalist projelerle/vaatlerle öne çıkan adaylar, belediye başkanlığı seçimlerini kazanmışlardır. Her ne kadar bu deneyimler literatürdeki toplumcu belediyecilik tartışmalarıyla kıyaslansalar da toplumcu belediyecilik prensiplerinin genel ilkeleriyle bağdaşan deneyimler üretmedikleri gerekçeleriyle de eleştirilmişlerdir (bkz. Bozkurt, 2020). Bu yıllarda sosyal belediyecilik anlayışını “toplumcu belediyecilik” prensiplerini andıran biçimde uygulayan nadir örnekler de bulunur. İzmir/Dikili Belediyesi, Osman Özgüven döneminde ucuza ekmek satılması, halk sağlığı merkezi vasıtasıyla ücretsiz muayene sunulması, suyun 10 tona kadar kullanımının ücretsiz olması, şehir içinde öğrencilere ulaşımın ücretsiz yapılması gibi önemli projeler üretmiştir (Edis Şahin, 2009: 349 – 350; Ergun ve Gül, 2009: 319). 2014 MİGS’de de Türkiye Komünist Partisi’nin (Sosyalist Meclisler Federasyonu ile ittifak yaparak) Başkan adayı Fatih Mehmet Maçoğlu, Tunceli/Ovacık’taki seçimi kazanmıştır. Belediye meclisi kararlarını da etkileyen halk meclis toplantıları, demokratik kitle örgütleriyle/yerel yönetimlerle/kooperatiflerle kurulan dayanışma ağları, yerel ekonomiye oldukça olumlu katkıları olan Ovacık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi’nin kuruluşu, tarım/hayvancılık yapmak isteyen vatandaşlara destekler verilmesi, kent içi ulaşımın ücretsiz yapılması, su hizmetinin ucuzlatılması, kentsel yatırımların/hizmetlerin kamu gücüyle sunulması, kooperatifler yoluyla halka sağlıklı gıda teminine öncülük edilmesi, santral karşıtı mücadelelerin belediye vasıtasıyla gündem yapılması gibi onlarca örnek Ovacık deneyiminin “toplumcu belediyecilik” tartışmalarıyla birlikte ele alınmasını sağlayan genel uygulamaları oluşturur (bkz. Bozkurt, 2020). Maçoğlu, Ovacık’taki uygulamalarının ardından güçlü bir aday olarak 2019 MİGS ile Tunceli’den aday olmuş ve seçimi kazanmıştır (Özsel, 2019: 663).

2019 MİGS, 1973 MİGS’yi andıran bir tablo ortaya çıkartmış; başta İstanbul ve Ankara olmak üzere birçok büyük metropolde seçimi CHP’li belediye başkanları kazanmıştır. Merkez ile yerel arasında, Ankara ve İstanbul için takriben 15 yıl süren birlikteliğin bozulması, idari vesayet ilişkisinin dozunu artıran birtakım müdahalelerin ve tartışmaların hem siyasal alanda hem de kamuoyunda hararetlenmesine neden olmuştur. 2024 MİGS’de de CHP, 2019’daki başarısını andıran bir tabloyla, birçok büyük metropolde, bu defa BŞB meclislerinde de çoğunluğu arkasına olarak önemli bir seçim zaferi yakalamıştır. Ayrıntıları ilerleyen başlıklarda tartışılacak olsa da 2019 MİGS’den bu yana CHP’li belediye başkanlarının toplumcu belediyecilik prensiplerini andıran bazı politikalar ürettikleri; bunun yanında yeni belediyecilik tartışmalarının da önemli konularından olan toplumsal cinsiyet ve ekoloji yanında tarımsal kalkınmayı da önceleyerek önemli deneyimler filizlendirdikleri literatürde vurgulanmaktadır (bkz. Bayraktar, 2021). Çalışmanın bundan sonraki başlıkları, Preston’ın verdiği ilhamdan yola çıkarak, Türkiye’de yeni belediyeciliğin imkanları ve sınırları hakkında bir tartışma yürütecektir.

4. PRESTON MODELİ’NİN VERDİĞİ İLHAMLA 21. YÜZYILDA YENİ BELEDİYESİLİK: TÜRKİYE İÇİN ENGELLER VE FIRSATLAR

4.1. Yerel Kalkınma ve Belediyeler

2008’deki mali kriz sonrası, Birleşik Krallık’ta 2010’dan itibaren göreve gelen Muhafazakâr Parti-Liberal Parti koalisyonu kamu hizmetlerinde ve yerel yönetim finansmanında, 20. yüzyıldan bu yana görülen en büyük kesintileri gerçekleştirdi. Devletin sosyal hizmetlerin sağlanmasından çekilmesinin izlediği bu süreçte bir taraftan da dünya çapında yerel alternatif ekonomik girişimlerin hızla arttığı görüldü. (Webster, 2017). Preston özelinde bunun en önemli örneği kooperatifler gibi sosyal girişimlerin oluşturduğu “üçüncü sektörü” canlandırmak, geri çekilen devletin ortaya çıkardığı

boşluk doldurmak için oldukça önemliydi. Kooperatifler, özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında, sosyal ve ekonomik yapıların onarılması açısından, uluslararası verilerin de gösterdiği gibi, mekân ve toplulukların yenilenmesine yönelik hızlı müdahalelerde bulunmuşlardır (Webster ve diğerleri, 2021).

Preston, kooperatiflerin küresel olarak ekonomik ve sosyal sıkıntılardan etkilenen bir yeri yeniden inşa etmenin bir yolu olarak görüldüğünün altını çizmesi açısından dikkat çekmektedir. Preston Kent Konseyi 2011 yılından bu yana kooperatifleri geliştirmeyi taahhüt etmektedir. Farklı ekonomik alanlarda yeni kooperatiflerin teşvik edilirken ve böylece kooperatifleşmiş bir yerel ekonominin ve güçlü bir sivil kooperatif kültürünün temelini oluşturulması hedeflenmiştir (Manley ve Froggett, 2016).

Türkiye’de de 2019 MİGS ile kooperatifler ve belediyeler arasındaki ortaklıklar/iş birlikleri giderek artmıştır. Tohum bankalarının kurulması, kırsal alanlarda yapılan altyapı yatırımları, kooperatifler vasıtasıyla yapılan doğrudan hizmet alımları, kooperatiflere teknik destekler vb. birçok yöntem, 2019 MİGS sonrası belediyelerin kooperatif temelli yerel kalkınmaya yönelik en temel uygulamalarını özetler (Bayraktar, 2021: 196- 199). Lakin Türkiye’de bu deneyimin en öne çıkan örneklerini, Ovacık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Tire Süt Kooperatifi oluşturmaktadır. Ovacık örneğinde, belediye öncülüğünde bir kooperatif girişimi, Tire Süt Kooperatifi örneğinde ise belediye ve kooperatif arasında bir ortaklık bulunmaktadır (Yıldırım, 2019). İzmir BŞB’nin önce ilkökul çocukları, daha sonra 0-5 yaş arası çocuklar için süt dağıtımını Tire Süt Kooperatifinden aldığı sütlerle gerçekleştirmesi, 1967 yılında kurulan Tire Süt Kooperatifini oldukça güçlendirmiştir. İzmir BŞB’nin yerel kalkınma ve sosyal belediyecilik ilkeleriyle ortaya çıkan bu ortaklığın (Yıldırım, 2019: 46) kooperatif ve belediye arasındaki ilişki açısından ilham verici bir deneyim olduğunu söylemek mümkündür. Ovacık Belediyesi de yerel ekonomik kalkınmayı sürdürülebilir kılmak ve belediye-küçük üretici arasındaki ilişkiyi kurumsallaştırmak adına Başkan Maçoğlu önderliğinde kooperatifleşmeyi tercih etmişti (Yıldırım, 2019: 67). Halen Ovacık’taki kooperatif aracılığıyla paketlenen onlarca gıda ürünü, Türkiye’nin birçok noktasında satılmaktadır. Söz konusu örnekler, Preston’ın verdiği ilhamı destekleyen potansiyellerin, Türkiye’de de filizlenebileceğini göstermektedir. Lakin, Tire Süt Kooperatifi ürünlerinin MİGROS gibi perakende marketlerde satılması sonucu kooperatifin şirkete dönüşme riski (Yıldırım, 2019: 63) ya da İzmir BŞB ve Tire Süt Kooperatifi arasındaki ortaklığın diğer kooperatifleri dışladığı eleştirileri (bkz. İzmir BŞB, 2024) kooperatiflerin yerel kalkınma için sihirli bir değnek işlevi görmediğini de gösteriyor. Preston örneğindeki gibi güçlü bir sivil toplum yaratmadan ya da çapa kurumlarla kuvvetli rabitalar oluşturmadan, kooperatif odaklı yerel kalkınmanın hüsrana dönüşme riski de muhtemeldir.

4.2 Dayanışma

Yeni belediyecilik deneyiminin üstünde durduğu önemli konulardan biri de dayanışmadır. Blanco ve Goma’ya (2020: 394- 395) göre kemer sıkma politikaları, belediyeleri alternatifler üretmeye yöneltmiş ve bu durum dayanışma ağlarının kuvvetlenmesine zemin hazırlamıştır. 2017 yılında Barcelona’da, dünyanın farklı bölgelerinden yeni belediyecilik deneyimlerini paylaşmak için bir araya gelen paydaşların katılımıyla düzenlenen “Korkusuz Şehirler” (*Fearless Cities*) konferansının da dayanışmacı bir mantığa dayandığını söyleyebiliriz (bkz. Russell, 2019; Agustin, 2020). Birleşik Krallık’ta son yıllarda kent toprağının özelleştirilmesine ve finansallaştırılmasına karşı geliştirilen kamu ve müşterekler arasında inşa edilen ortaklıklar da (bkz. Russell, Milburn ve Heron, 2023) yeni belediyeciliğin ölçeğini dayanışma ile genişletmek istediğini göstermektedir.

Preston, işsizlik oranlarının düşmesi ve toplumsal refahı yayma konusundaki başarılarını başka kentlerle kurulacak dayanışma ağlarıyla pekiştirilmesi için çalışmalar yürütmektedir. Kent Konseyi Başkanı Matthew Brown’a göre, Preston Modelinin bazı yönleri, hem medyanın ilgisinin bir sonucu olarak, hem de İşçi Partisinin bir yerel yönetim stratejisi olarak parti tarafından yönetilen yaklaşık

50 farklı Birleşik Krallık bölgesinde uygulanmaktadır. Ülkenin ikinci büyük kenti olan Birmingham'ın kent konseyinde de Preston modeline benzer alternatifler üzerine çalışılmaktadır (The Conversation, 2018). Yine son zamanlarda Preston ölçeğinde başka bir kent olan Wakefield ile Preston arasında toplum refahı inşası zemininde önemli iş birlikleri gerçekleştirilmektedir. 16 Eylül 2024'te Wakefield Belediyesi'nin düzenlediği konferansa açılış konuşmacısı olarak Preston Kent Konseyi Başkanı Matthew Brown da davet edilmiş, modele dair tecrübelerini paylaşması istenmiştir. Yine benzer ölçekteki kentlerden Newham ve Salford konseyleri de toplumsal refah inşasını ile ilgili çalışmalar yürütmektedir (Lavery ve Boothman, 2024). Dayanışmanın önemli bir unsuru olan kooperatifler ise Preston Modelinin bir başka dikkat çekici yanıdır. Kooperatifler sadece tekil ve bağımsız olarak modele katkı sunmamakta, kendi aralarında oluşturdukları ağlarla kurumsal yapılarını güçlendirmektedirler. Kentte Kooperatif Eğitim Merkezi (The Preston Co-operative Education Centre, PCEC) ve Kooperatif Geliştirme Ağı (The Preston Cooperative Development Network, PCDN) gibi girişimler aracılığı ile kooperatifler arasındaki dayanışma yaygınlaştırılmaktadır (Preston City Council, 2023).

Türkiye'de 2019 MİGS sonrası, büyük metropollerini yöneten belediyeler, ilk ciddi sınavlarını COVID 19 pandemisi döneminde verdiler. Bu sürecin kentsel politika alanındaki en önemli çıktısı da sosyal politika alanında oldu. Özellikle büyükşehir belediyeleri, "dayanışma" ilişkilerini vatandaşlarla birlikte kuvvetlendirmeyi seçtiler. Küçük esnaftan olan alacaklarını erteleme ve askıda fatura vb. uygulamalar (Bayraktar, 2021: 190; Kavas Bilgiç, 2020: 2098- 2099) kamuoyunda oldukça ses getirmiştir. Ankara BŞB fiyasyon çalışmaları için ulaşımda taksicileri günlük yevmiye vererek kullanmış; işsiz kalan terzilere de maske dikim atölyelerinde istihdam sağlamıştır (Öner ve Çam, 2021: 152- 153). İstanbul BŞB örneğinde ortaya çıkan Sistem Mezuniyeti Projesi, kent yoksullarını - meslek kazandırma yoluyla- sosyal yardımlara bağımlı kılan süreçleri ortadan kaldırmayı amaçlayan alternatif bir sosyal politika anlayışı üretmiştir (Saltık, 2021). İstanbul BŞB bünyesinde ortaya çıkan ve sağlıklı/ucuz gıda mantığını şiar alan kent lokantalarının farklı isimlerle de olsa birçok belediye tarafından uygulamaya konulduğu biliniyor. İzmir BŞB'nin Tire Süt Kooperatifi ürünlerini de satan Halkın Bakkalı projesi de yerel üreticiyi ve tüketici açısından önemli bir dayanışma aracı olmuştur (Aykaç, 2024: 200). Türkiye'de dayanışma ağları sadece sosyal politika alanında belirmedi. 2019 MİGS sonrası muhalefet partilerine mensup belediye başkanları belirli aralıklarla ve farklı yöntemlerle (zoom vb.) bir araya geldiler (Bayraktar, 2021: 192). Özellikle COVID-19 Pandemisi sonrasında BŞB Başkanları, hizmet sunmada yaşadıkları mali ve idari sorunları bir araya geldikleri toplantılarla ve bildirilerle kamuoyuna duyurdular (Aydın, 2023a: 94). Yine aynı belediyeler, meclis toplantılarını ve ihalelerini canlı yayınlarla halkla paylaştılar (Bayraktar, 2021: 185 – 186). Başta 2019 BŞB Başkanlığı seçiminin İstanbul'da yenilenmesi olmak üzere, Ekrem İmamoğlu için talep edilen siyasi yasak davaları süresince de büyük kentlerin belediye başkanları çeşitli bildirilerle ve basın açıklamalarıyla Ekrem İmamoğlu'na desteklerini açıkladılar (bkz. TBB, 2024). Toparlayacak olursak, Türkiye'de sosyal demokrat belediyelerin çoğunlukla tepkisel olarak ürettikleri dayanışmayı, "topluma" ve "kamuya" açmak istediğini söyleyebiliriz. Fakat yine de Dünya örneklerinin aksi yönünde Türkiye'de dayanışmanın müştereklere (*commons*) yaslanma hususunda bazı noksanlıklar barındırması (bkz. Aykaç, 2024: 198), yeni belediyecilik tartışmaları için önemli bir soru işareti olarak durmaktadır.

4.3. Ulusal ve Yerel Siyaset Arasındaki Sınır(lar)

Dayanışmaya, müştereklere ve doğrudan katılıma dayalı yeni belediyecilik anlayışının (bkz. Angel, 2021) fiilizeleme koşulları, her ülkenin kamu yönetimi örgütlenmesine ve ulusal- yerel siyaset ilişkisine bağlı olabilir. Öncelikle, Birleşik Krallık'ta yerel yönetimlerin özel bir anayasal statüsü yoktur. Birleşik Krallık siyasi yapısının ortodoks bir yorumuna göre ise, Parlamento'nun ülke genelinde yerel yönetimlerin herhangi bir bölümünü kaldırma, yeniden düzenleme veya yeniden yapılandırma konusunda sınırsız yetkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Varney, 2013).

Konseylerin büyüklüğüne, yetki, sorumluluk ve işlevleri ile ilgili kararlar merkezi hükümet tarafından alınır. Ülkenin üniter sistemi, aşağıdan yukarıya yurttas demokrasisine değil, yukarıdan aşağıya Parlamento egemenliğine dayandığı için, merkez ve yerel arasında bir vesayet ilişkisinin bulunduğu da söylenebilir (Copus, Roberts ve Wall, 2017). Yerel yönetimlerdeki siyasetçiler diğer birçok Avrupa ülkesindeki durumun aksine, parlamento ve merkezi hükümet arenalarında etkin bir rol oynayamamaktadır. Birleşik Krallık'taki yerel yönetimlerin merkezi hükümetin karar alma mekanizmasına erişim haklarının olmaması, siyasal iktidarı etkileme kabiliyetlerini ciddi şekilde sınırlamaktadır (Laffin ve Diamond, 2024). Ancak İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler'deki bölgesel yönetimlere yetki devrinin merkezi hükümet ve yerel arasındaki ilişki yapısını pratikte önemli bir oranda değiştirmiştir. Merkez ile yerel yönetimler arasındaki ilişkinin doğası statik olmayıp zaman içinde değişmektedir. Bu dinamizm, yerel özerklik anlamına gelmese de vekalet ilişkisi temelinde küçük bir politika alanı kümesi etrafında yerel takdir yetkisi olarak yorumlanabilir (Copus ve diğerleri, 2017).

Preston özelinde bakıldığında, kentteki alternatif ekonomi arayışı, Muhafazakâr parti iktidarında ortaya çıkmış; kimi zaman İşçi Partisi ve dönemin parti lideri Jeremy Corbyn'in emperyalizm ve kemer sıkma politikası karşıtlığına dayanan ve Corybnizm (Davies, 2020) olarak nitelendirilen düşünceleriyle özdeşleştirilmiştir. 2018 yılında yapılan Muhafazakâr Parti kongresinde dönemin başbakanı Johnson, Corbyn ve Preston arasındaki bağlantıyı hedef almıştır ve Corbyn'in bir başarı öyküsü olarak sunduğu Preston Konseyi için; "eminim çok değerli bir grupturlar, ancak Preston Belediyesi Birleşik Krallık ekonomisinin lokomotifidir" ifadesini kullanmıştır (Express, 2018).

Muhafazakâr Parti'nin Johnson hükümeti döneminde Preston ve benzeri alternatif modellere karşı ortaya koyduğu denkleştirme/eşitleme (levelling up) girişimi daha az varlıklı bölgelerdeki fırsatları ve ekonomik büyümeyi geliştirerek Birleşik Krallık genelindeki bölgesel eşitsizlikleri giderme amacını taşıdığını duyurmuştur (Longlands, 2022). Preston da bu kapsamda hükümetten 2023 Ocak ayında 20 milyon pound alabilmiştir. Her ne kadar bu paranın nereye harcanacağı konusunda Kent Konseyi ve hükümet arasında görüş farklılıkları olsa da (BBC, 2024), Preston yerel siyaseti ve modelin sürdürülmesi üzerinden 2010-2024 yılları arasında iktidarda olan Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisi arasında bir çatışma alanı ortaya çıkmamıştır. Bir başka ifadeyle Preston Modeli partizan bir siyasetin aracı haline getirilmediği söylememiz mümkündür.

Türkiye'de Birleşik Krallık örneğinden farklı olarak, merkezi yönetim anayasal olarak da (127. madde) yerel yönetimler üzerinde ciddi bir vesayet yetkisi bulunmaktadır. Söz konusu gerilim, merkezi yönetimi ve yerel yönetimleri farklı partiler yönettiği zaman *-toplumcu belediyecilik örneklerinde görüldüğü gibi-* yine Birleşik Krallık örneğinin aksi doğrultusunda, daha da şiddetlenebilmektedir (bkz. Sezgin ve Canbulut, 2021). Bu konuyla ilgili, birkaç çarpıcı örnek vermemiz mümkündür. Tire Süt Kooperatifi'nin de güçlenmesini sağlayan, İzmir BŞB'nin ilkökul öğrencilerine ücretsiz süt dağıtımı uygulaması, söz konusu projenin Bakanlık uhdesiyle tüm ülkeye yayılmasıyla ortadan kalkmıştı (bkz. Yıldırım, 2019: 58). 2019 MİGS sonrasında, belediye şirketlerine üye atama yetkisi BŞB başkanlarından alınıp BŞB meclislerine verilmiş; UKOME'lerin üye sayısında başkanların gücünü azaltacak değişiklikler yapılmıştır (Bayraktar, 2021: 185-186). 24 Aralık 2020'de yapılan bir değişiklikle de daha önce BŞB'lere ait olan otopark gelirleri, ilçe belediyelerine aktarılmıştır (Bayraktar, 2021: 206). Yine pandemi döneminde BŞB'lerin başlattığı yardım kampanya hesapları bloke edilmiş; yardım süreçleri bu defa merkezi yönetim tarafından organize edilmiştir (Kavas Bilgiç, 2020; Mengi, 2021). 2019 MİGS sonrası İstanbul BŞB'nin COVID-19 salgını döneminde ucuz ekmeğe ihtiyacın artmasına koşut olarak mobil araçlarla halk ekmek dağıtımı, ilgili Bakanlığın yayınladığı bir genelge ile engellenmişti (Mengi, 2021). 2020 yılında gündeme gelen yerel yönetim reformu tartışmalarında da mülki idareyi kuvvetlendirme potansiyelindeki (kentsel projelerde valiliklerin gücünün artırılması vb.) bazı maddelerin olduğu bilinmektedir (bkz. Euronews, 2020). Dönem dönem İstanbul ve Ankara BŞB'lerine kayyım atanacağı iddiaları, ulusal siyasetteki

gerilimleri yükseltmektedir. İstanbul'da 2019 MİGS'nin tekrar edilmesi başta olmak üzere açılan siyasi yasak davası sonrası kamuoyunda cumhurbaşkanı adaylığının sıklıkla dile getirilmesi (bkz. T24, 2024), Ekrem İmamoğlu'nun ulusal siyasetteki gücünü ve popülerliğini artırmaktadır. 2024-2025 Eğitim- Öğretim yılı içerisinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullara temizlik yardım hizmeti sunmak isteyen CHP'li BŞB'ler ile MEB arasında da önemli gerilimler yaşanmıştır (bkz. Karar, 2024). Özetle, Türkiye'de, yerel siyasetin ulusal siyaseti etkileme potansiyeli de hesaba katıldığında (bkz. Aydın, 2019), Preston Modelinin ortaya çıktığı iklimin aksi yönünde, merkezi yönetimin çeşitli araçlarla ve yöntemlerle yeni belediyeçiliğin yaygınlaşmasına müdahale etme ihtimali taşıdığını; fakat yeni belediyeçiliğin ulusal siyaseti bir hedef olarak görme arzusuna da (bkz. Blanco ve Goma, 2020; Angel, 2021) referansla, ulusal ve yerel siyaset arasındaki geçişkenliğin yeni belediyeçiliğin yaygınlaşması bakımından önemli bir potansiyel barındırdığını da söyleyebiliriz. Bu tartışmaları, belediye ve kooperatifler arasındaki ilişkiyi de hesaba katarak derinleştirmek mümkündür. Zira İzmir BŞB'nin yerel kalkınmayı desteklemek amacıyla kooperatiflerle kurduğu ilişkilerin (destek alımları, makine dağıtımları vb.) Sayıştay tarafından 5393 sayılı Belediye Yasasına ve ilgili diğer mevzuata aykırı olduğu tespit edilmiş; Sayıştay'ın raporuna göre kooperatiflere yapılan yardımlar bir kaynak transferi olarak vurgulanmıştır (Yıldırım, 2019: 62). Türkiye'de Preston Modelini andıran biçimde, yerelde çapa kurumlar inşa etme arzusunu, Türkiye'nin kamu yönetimi örgütlenmesinin temel mantığından ve Türkiye'deki yerel ve ulusal siyaset arasındaki kuvvetli rabıttan bağımsız düşünmemiz olanaklı değildir.

4.4. Belediyeçilik Deneyimini Model Haline Getirmek

Birleşik Krallık Batı demokrasileri içinde seçilmiş belediye başkanını kavramını en son benimseyen ülke olarak kabul edilebilir. Bugün her ne kadar Londra belediye başkanı 2000 yılından bu yana doğrudan seçimle iş başına gelse de ve bu yarış genel seçimler kadar önemli bir politik değere sahip olsa da bugün birçok yerel birim halen kent konseyi ile yönetilmektedir ve Preston da bunlardan biridir (Thompson, 2023: 609). Preston Modeli kent konseyinin öncülüğünde oluşturulan siyasi bilinç içinde alternatif bir ekonomik doktrin olarak yerleşmiş, Konseyi yerel ekonomiyi canlandırabilecek ve yerel topluluklara sosyal iyileştirmeler getirebilecek etik davranışlar geliştirmeleri için hem bağlantı kurumlarını hem de kendi tedarikçilerini teşvik etmiştir (Brown ve Jones, 2021). Diğer yandan Preston, Britanya yayın kuruluşu BBC başta olmak üzere, ulusal basında incelenen başarılı bir örnek olarak gösterilmektedir (BBC, 2019). Kent Konseyi Başkanı Brown, farklı şehirlerdeki konferanslara konuşmacı olarak katılıp modeli tanıtmaktadır. CLES'in yayınlarına ek olarak gerek modelin detaylı incelemesini yapan gerekse kooperatifler özelinde literatüre katkı sağlayan onlarca eser (Manley, Webster ve Kuznetsova, 2023; Thompson, 2023; Brown ve Jones, 2021; Manley ve Whyman, 2021) literatür açısından oldukça önemlidir.

Türkiye'de sosyal demokrat ilkeler üretmeye niyetli belediyeçilik tartışmalarında da Preston Modelinde öne çıkan konseyin aksi yönünde, "başkanlar" önemli bir yer tutar. Örneğin, 1970'li yıllardaki toplumcu belediyeçilik deneyimleri Vedat Dalokay, Ali Dinçer, Ege Bağatur gibi isimlerle anılır (bkz. Sezgin ve Canbulut, 2021). 1989 MİGS sonrası SHP'li belediyelerin icraatlarında Murat Karayalçın öne çıkar (bkz. Güler, 2009b). Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş 2019 MİGS sürecindeki adaylıklarından bu yana, ulusal siyasetin de önemli isimleri olagelmıştır. Bu durum öncelikle, Birleşik Krallık örneğinden farklı olarak, belediye başkanlarının 1963 MİGS'den beri doğrudan halk tarafından seçilmesiyle ilgilidir (Çiftçi ve diğerleri, 2001). Yerel seçim stratejileri başta olmak üzere kentsel politikanın (projeler, yardımlar vb.) neredeyse tamamında, başkanların iktidar alanı ve siyasi gücü ön plandadır (Aydın, 2023a: 75-76). Fatih Maçoğlu'nun 2019 MİGS'de Tunceli'den, 2024 MİGS'de de (siyasi, iktisadi ve coğrafi olarak Ovacık ve Tunceli'den bir hayli farklı olan) İstanbul/Kadıköy'den aday gösterilmesi, büyük metropollerin belediye başkanlarının da muhalefetin potansiyel cumhurbaşkanı adayları olarak sürekli gündem olmaları (bkz. Aydın, 2023b: 489) bu savımızı destekleyen birkaç örnekten biridir. Özetle, Türkiye'nin siyasal ikliminin de etkisiyle,

Türkiye’deki alternatif belediyecilik tartışmaları olağan biçimde “başkanları” ön plana çıkarmaktadır. Preston Modelinin ortaya çıktığı Birleşik Krallık’ta ise ulusal ve yerel siyaset arasındaki sınırların görece daha kesin olduğu ve Preston gibi alternatiflerin ulusal siyasette tartışma yaratacak gerilimler çıkarmadığı vurgulanmıştı. Sosyal demokrat belediye başkanlarının ulusal siyasetin de güçlü figürleri olmaları, yeni belediyecilik tartışmalarında, yereldeki mücadeleyi ulusal ölçeğe taşıma (Blanco ve Goma, 2020: 393) vurgusuna elbette hizmet edebilir. Lakin Türkiye’de “başkanları” odağına alan belediyecilik deneyiminin, yeni belediyecilik tartışmalarında sıklıkla vurgulanan müştereklere ve doğrudan halk katılımına dayalı belediyecilik anlayışına engel olma potansiyeli de bulunmaktadır. 2019 MİGS sonrası İzmir Kültürpark’ın yönetimine dair kentsel düzeyde beliren çelişkiler, başkan odaklı belediyecilik anlayışının yeni belediyecilik şiarının yaygınlaşması hususunda yaratabileceği engeller açısından ilgi çekici bir örnektir. Kamuoyunda fuar yeri olarak bilinmesine karşı asıl işlevi bir kent parkı olan Kültürpark’ın “park olarak kullanılması ve korunması”, sivil toplum örgütlerinin yıllardan beri gelen temel savunusunu oluşturmaktaydı. Lakin Kültürpark, asıl işlevi dışında da çeşitli etkinliklere (üretici pazarı, fuar yeri vb.) sahne olmuş; bu tip uygulamalar başta meslek odaları olmak üzere sivil toplumun birçok aktörü tarafından tepki görmüştür (bkz. Aydın ve Penpecioglu, 2023). Aziz Kocaoğlu ve Tunç Soyer gibi sosyal demokrat projelere sahip belediye başkanları döneminde, Kültürpark’ın yönetimine dair sivil topluma dayalı bir anlayışın inşa edilememesi (bkz. Aydın ve Penpecioglu, 2023), Türkiye’de başkanların iktidar alanlarının yeni belediyecilik ilkeleri için bir engel olma potansiyeli taşıdığını göstermektedir.

Türkiye’de bir model yaratma girişimi konusundaki istisnai örneklerden birini, İzmir (Yerel Yönetim) Modeli oluşturmaktadır. İzmir Modeli, 2004 MİGS sonrası Aziz Kocaoğlu döneminde, İzmir BŞB’nin farklı kentsel politika alanlarındaki pratikleri ve yöntemleri kurumsallaştırmayı amaçlayan, onlarca akademisyen ve belediye uzmanı ile 1 yıldan fazla süren çalıştaylarla ve toplantılarla inşa edilmek istenen bir deneyimdir (Sabuktay, 2018: 106). Tekeli’ye (2018b: 10-11) göre İzmir Modeli, İzmir’deki yönetim pratikleriyle ortaya çıkan ve katılımcı demokrasiye önem veren bir belediyecilik modelidir. Burada öne çıkan en önemli nokta, bu modelin kırsal alanları da kapsayan bütüncül bir projeye dayanıyor olmasıdır. Bu model Tekeli’nin (2018a: 9-10) vurgusuyla İzmir’in belediyecilik geleneğini kurumsallaştırmanın yanında, geleceğe ışık tutacak bir potansiyel barındırdığı gibi; Türkiye’de muhalefette olan diğer belediyeler için örnek alınabilecek ve yaygınlaştırılabilecek bir fırsat olmayı da amaçlamaktaydı. 2019 MİGS öncesi İzmir Modeli’nin ortaya çıkmasına öncülük eden Aziz Kocaoğlu yerine Tunç Soyer’in aday gösterilmesi ve seçimi kazanarak başkan olması sonrasında, İzmir Modeli’nin akıbeti bilinmemektedir. Toparlayacak olursak, Preston’ın verdiği kooperatif ilhamı dışında, karar alma süreçlerinin başkan odağından çıkarak konseylere, meclislere ya da komitelere devredilmesi ve alternatif stratejilerin müşterek hale getirilmesi, Türkiye’de yeni belediyecilik uygulamalarının yaygınlaşması açısından belirleyici olacaktır.

4.5. Deneyimin Coğrafi Ölçeğini Yaygınlaştırmak

Yeni belediyecilik, yerel yönetimleri ulusal siyasette daha büyük ölçekli değişimler yaratmak için bir araç olarak görmektedir (bkz. Angel, 2021). Korkusuz Şehirler Konferansı’nın temel amaçlarından biri de yeni belediyeciliği şiar edinen farklı deneyimler arasındaki bağlantıları artırabilmektir (Agustin, 2020: 63-64). Bu noktada, farklı ekonomik, siyasal ve toplumsal yapılara sahip yeni belediyecilik deneyimlerinin farklı ölçeklere uygulanabilirliği önemli bir tartışma konusudur (Russell, 2019: 1008). Örneğin Preston, alternatif ekonomiler arayışındaki politikacıların, gazetecilerin ve aktivistlerin dikkatini çeken bir model olmuştur. 2018 yılında İşçi Partisi’nin muhalefette olduğu dönemde Gölge Şansölye John McDonnell kentte temaslarda bulunmuş ve Preston örneğini sürdürmek ve yaymakla görevli yeni bir birimin açılışını yapmıştır (The Independent, 2018). 2015-2020 yılları arasında Jeremy Corbyn döneminde, modele gösterilen ilgili, Preston modelinin Corbynizm’in bir uzantısı olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Kent Konseyi Başkanı Brown’ın Rhian E. Jones ile birlikte kaleme aldığı “Paint Your Town Red: How Preston Took

Back Control and Your Town Can Too” isimli kitapta yazarlar modelin her coğrafyaya uygulanabilirliğindeki zorluğun altını çizmelerine rağmen, “evrenselleştirilebilir yerelcilik” (*universalizable localism*) kavramına atıfta bulunarak modelinin ihracının olanaklarını tartışmışlardır. Yazarlara göre, Preston Modeli de başka alternatif arayışlarından uyarlanmış, sunduğu maddi kazanımlarla farklı coğrafyalardaki yerel yöneticilere popüler bir ivme sunabilecek bir dönüşüm gerçekleştirmiştir (Brown ve Jones, 2021).

2024 Temmuz ayındaki genel seçimlerin ardından Birleşik Krallık’ta iktidar İşçi Partisi’ne geçmiştir. Ulusal ve uluslararası alanda tanınan bu modelin ülkede bir hükümet politikası ya da stratejisine dönüşüp dönüşmeyeceği İşçi Partisi’nin yerel yönetimlere yönelik yol haritasına göre şekillenecektir. Yukarıda bahsi geçtiği üzere, Birmingham gibi büyük bir kentin toplumsal refah inşasına yönelik girişimleri Preston modelinin ölçek aşan bir model olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Türkiye’de ise Preston örneğine kıyasla, önceki başlıklarda da tartışıldığı üzere, popüler belediye başkanlarını daha büyük ölçekli siyasi örgütlenmelere (cumhurbaşkanlığı vb.) taşıma arzusu ön plandadır.

Diğer yandan Türkiye’de, kırsal kalkınmaya yönelik ilerici projeler, büyük metropoller kadar küçük ölçekli belediyeler için de ciddi bir alternatif olabilir. Beveridge and Naumann’ın (2023) vurguladığı üzere ilerici ajandalara sahip siyasi projeler, küçük ölçekli yerleşim yerlerinde halkla daha kolay bağlantılar kurma potansiyeli taşımaktadır. Bu vurgu bize, yeni belediyecilik tartışmalarının demokratik ilkeleri kamuyla bütünleştirme prensibi doğrultusunda (bkz. Bianchi, 2024), Ovacık Belediyesi öncülüğünde kurulan Ovacık Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin işyeri demokrasisine imkân tanıyan bir deneyim olduğunu hatırlatmıştır (bkz. Göçer ve Özbek, 2020). Yine aynı şekilde Ovacık Belediyesi’nin Maçoğlu döneminde ortaya çıkan kentsel politikaların, 2019 sonrasında yine Ovacık’ta farklı bir parti ve başkan ile de devam ettiği de bilinmektedir (bkz. Ajanstürk, 2024). Dolayısıyla, kırsal nitelikli bir coğrafyada ortaya çıkan deneyimin başarısını otomatik olarak daha büyük ölçekli kentlere uygulamak yerine, kırsalda ortaya çıkan olumlu deneyimi sürdürebilir kılmak da önemli bir başarıdır. Fakat 1990’lı yıllardan itibaren Anadolu coğrafyasında temel mekansal büyümeyi gayrimenkul piyasasının sağladığı gerçeğinden hareket edecek olursak (bkz. Şahin, 2022), Preston tartışmalarında vurgulandığı gibi toprak spekülasyonunu engelleyecek bir yönetsel sistem oluşturulmadan (bkz. Taylor ve Luter, 2013) toplumsal refahın kırsal alanda rahatça dağıtılabileceğini söylemek güç gözükmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmamız, Türkiye’de 21. yüzyılda, özellikle de 2019 yılı sonrasında 1973 MİGS’yi andıran bir tablonun ortaya çıkmasına istinaden yeniden hararetlenen toplumcu belediyecilik tartışmalarına, yeni belediyecilik ve Preston Modeli bağlamında alternatif bir katkı yapmayı amaçlamıştır. Her ne kadar bu çalışmanın amacı, özellikle 2019 yılı sonrasındaki deneyimleri 1970’li yıllardaki toplumcu belediyecilik tartışmalarıyla kıyaslamak olmasa da her iki dönemde de birbirini andıran bazı tartışmaların olduğunu söylemek mümkündür (bkz. Bayraktar, 2021). Diğer yandan, başkan odaklı belediyecilik anlayışının coğrafi ölçeği yaygınlaştırmaya engel olduğu, ulusal siyasetin yerel siyasete müdahalesinin başkanları ön plana çıkardığı ya da ulusal siyasetin etkisiyle şiddetlenebilen idari vesayetinin kooperatiflerle belediyeler arasındaki ilişkileri etkileyebileceği gerçeği, beş başlık altındaki tartışmaların kolektif biçimde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

İkinci olarak, toplumsal/siyasal gerçeklerin terminolojiler etrafında sönümlenmemesi gerekmektedir. Örneğin, 1970’li yıllardaki toplumcu belediyeciliğin halkla olan rabıtasındaki kopukluk, bu deneyime getirilen en önemli eleştirilerdendi (bkz. Şengül, 2009). Benzer biçimde, Preston modelinin sıradan vatandaşların hayatına ne ölçüde nüfuz ettiği hala tartışmalı bir konudur. Zira kemer sıkma politikalarının etkilerinin, yoksulluğu giderek artırdığı ortamda modelin etkilerini görünür kılmak da zorlaşmaktadır (Brown ve Jones, 2021). Benzer bir tartışma alanını da yeni

belediyecilik tartışmalarıyla ilişkilendirmemiz mümkündür. Yeni belediyeciliğin en önemli vurgularından biri olan katılımın bir süre sonra sonra neoliberal kentleşme süreçlerine katkı yapan bir katılım aracına da dönmesi mümkündür (bkz. Janoschka ve Mota, 2021). Türkiye’de de yeni belediyeciliğe aday sosyal demokrat metropol yönetimlerinin, 1989 SHP deneyimini andıran biçimde, neoliberal belediyeciliği andıran büyük maliyetli yatırımlardan vazgeçmesi mümkün gözükmemektedir (bkz. Kocaimamoğlu, 2019). Ayrıca, Preston özelinde toplumsal refah inşası modeline getirilen en önemli eleştiri modelin korumacılığı güçlendirdiği üzerinedir. Eleştirinin temelinde, yerleştirilmiş bir ekonominin günün sonunda “*sıfır toplamı bir oyuna*” dönüşmesinin kaçınılmaz olduğu ve belli sınırlar içinde gerçekleşen ulusal, bölgesel ya da yerel ölçekteki bir ticaretin, refahın oluşturulmasını uzun vadede olumsuz etkileyeceği argümanı bulunmaktadır (Dennis ve Stanley 2023, Reynolds 2020). Benzer eleştirilerin Türkiye’de belediyeler ve kooperatifler arasındaki bağımlılık ilişkilerinde de görünür olduğunu vurgulanmıştı. Ayrıca, dünyanın bir bölgesinde, belirli bir kentin ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmış bir modelin, farklı bir coğrafyaya aktarılması -*kaçınılmaz olarak*- önemli bir adaptasyon süreci gerektirmektedir. Preston Modelini Türkiye’deki kooperatif kalkınma bağlamına uygulamaya yönelik her türlü girişim, yerel koşullara ilişkin ciddi bir araştırma yapılmasına -örneğin halk rızasının alınması vb.- bağlıdır (Sakai, 2023). Dünyanın farklı coğrafyalarında kentsel krizler farklı biçimlerde görünür olmaya devam ettiği müddetçe, Preston Modelinin ya da yeni belediyecilik tartışmalarının Türkiye’deki geleceğine dair birtakım sorular, yerel yönetim literatürünü ve elbette modeli benimseme girişimi olan kentlerin gündemini meşgul etmeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Agustín, Ó. G. (2020). New municipalism as space for solidarity. *Soundings*, 74, 54-67.
- Ajanstürk (2024) *Ovacık Belediye Başkanı Sarıgül: "Borcu olmayan tek belediyeyiz"* Erişim adresi <https://www.ajansturkhaber.com/haber/ovacik-belediye-baskani-sarigul-borcu-olmayan-tek-belediyeyiz-292378.html>
- Angel, J. (2021). New municipalism and the state: Remunicipalising energy in Barcelona, from prosaics to process. *Antipode*, 53(2), 524-545.
- Arpini, E., Panez, A., Cumbers, A., ve Pearson, B. (2023). New municipalism in South America? Developing theory from experiences in Argentina and Chile. *Urban Studies*, 60(11), 2290-2306.
- Aydın, T. (2019). Pseudo bir kavram olarak yerel. *Memleket Siyaset Yönetim*, 14(31), 53-92.
- Aydın, T. (2020). Toplumcu belediyecilik deneyimi (1973-1980): Denizli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 353-368.
- Aydın, T. (2023a). Türkiye’de kentsel politikanın dağınık/karmaşık ekolojisinde yerel yönetimler. S. Kurtar ve C. Kurtar Anlı (Ed.), *Parçalanmış Kentsel Mekân içinde* (63-106. ss.). Ankara: Nika.
- Aydın, T. (2023b). Cumhuriyet’in 100. Yılında Büyükşehir Belediye Meclisleri: 2024 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Öncesi Bilanço. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22, 478-499.
- Aydın, T. ve Pencioğlu, M. (2023). Kentsel yönetişimi müşterekleştirmenin sınırları ve geleceği: İzmir Kültürpark Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 32(2), 1-30.
- Aykaç, A. (2024). The impact of urban solidarity networks on local governance: Exercising urban democracy in Izmir, Turkey. G. Coşkun, T. İnal-Çekiç ve E. Tombuş (Ed.), *Reclaiming democracy in cities* içinde (189-206. ss.), New York: Routledge.
- Bateman, B. W. (2002). There are many alternatives: Margaret Thatcher in the history of economic thought. *Journal of the History of Economic Thought*, 24(3), 307-311.
- Baykan, B. G. (2023). Türkiye’de aktivist belediyecilik. *Alternatif Politika*, 15(2), 240-263.
- Bayraktar, U. (2014). Kamuyu Kamusallaştıran Toplumcu Belediyeler İçin Geçmişten Alınabilecek İlham Üzerine, İ. İzci (Ed.), *Katılımcı Yerel Yönetim* içinde (51-68. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- Bayraktar, U. (2021). 1970’lerden 2000’lere vesayet ve velayet arasında sosyal demokrat belediyeler. S. Sezgin ve T. Canbulut (Ed.), *Toplumcu Belediyecilik 1970’lerden Günümüze Bir Yerel Yönetim Deneyimi* içinde (181-226. ss.), İstanbul: İletişim.
- Bayramoğlu, S. (2015). *Toplumcu Belediye: Nam-ı Diğer Belediye Sosyalizmi*, Ankara: Nota Bene.
- BBC (2024) *Football pitches and pavilion plan scrapped*. Erişim adresi <https://www.bbc.com/news/articles/c724rm0e8plo>
- BBC (2019) *Preston model: Bringing democracy to local economy*. Erişim adresi <https://www.bbc.com/news/av/uk-politics-48559059>
- Beveridge, R., ve Naumann, M. (2023). Progressive urbanism in small towns: The contingencies of governing from the left. *Urban Affairs Review*, 59(1), 43-72.
- Bianchi, I. (2023). The commonification of the public under new municipalism: Commons–state institutions in Naples and Barcelona. *Urban Studies*, 60(11), 2116-2132.

- Bianchi, I. (2024). The democratising capacity of new municipalism: beyond direct democracy in public-common partnerships. *Policy & Politics*, 1, 1-20.
- Bilgiç, A. K. (2020). COVID-19 ile mücadele sürecinde yerel yönetimlerin genel görünümü. *İdealkent*, 11(31), 2084-2112.
- Bird, A., Conaty, P., Mangan, A., McKeown, M., Ross, C., ve Taylor, S. (2021). Together we will stand: Trade unions, cooperatives, and the Preston Model. J. Manley ve P. Whyman (Ed.) *The Preston Model and Community Wealth Building Creating a Socio-Economic Democracy for the Future* içinde (93-110 ss.). New York: Routledge.
- Blanco, I. ve Goma, R. (2020). New municipalism. *International Encyclopedia of Human Geography*, 2nd Ed., Vol 9, 393-398.
- Bozkurt, E. (2020). Toplumcu Belediyecilik Politikalarının Ovacık Belediyesi Üzerinden Değerlendirilmesi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 99-149.
- Brown, M. ve Jones, R.E. (2021). *Paint your town Red: How Preston Took Back Control and Your Town Can Too*. London: Repeater Books.
- Canbulut, T. ve Sezgin, S. (2021a). 1970'ler Adana, Ege Bağatur ve toplumcu belediyecilik: "Mülk insana yük". S. Sezgin ve T. Canbulut (Ed.), *Toplumcu Belediyecilik 1970'lerden Günümüze Bir Yerel Yönetim Deneyimi* içinde (161-180. ss.), İstanbul: İletişim.
- Canbulut, T. ve Sezgin, S. (2021b). Sonuç niyetine: Neden toplumcu belediyecilik konuşmalıydık? S. Sezgin ve T. Canbulut (Ed.), *Toplumcu Belediyecilik 1970'lerden Günümüze Bir Yerel Yönetim Deneyimi* içinde (227-242. ss.), İstanbul: İletişim.
- CLES. (2020). *Owning the economy: community wealth building 2020* Erişim adresi <https://cles.org.uk/wp-content/uploads/2020/10/Community-Wealth-Building-2020-final-version.pdf>
- Copus, C., Roberts, M., ve Wall, R. (2017). *Local government in England: Centralisation, autonomy and control*. London: Springer.
- Çiftçi, O., Akbulut, Ö. Ö., Bayramoğlu S., Şener, M., ve Yayman H. (2001) *Yerel seçimler panoraması 1963-1999*. Ankara: TODAİE Yayınları
- Davies, W. (2020) *What was Corbynism?* (2020, 25 November) Erişim adresi https://www.perc.org.uk/project_posts/what-was-corbynism/
- Dennis, J. ve Stanley, L. (2023) The de-globalisation of capital? The political economy of community wealth building, *New Political Economy*, 28(5), 677-692
- Edis-Şahin, Y. (2009). Sonuç Yerine: Yerelleşme ve Toplumcu Belediyecilik. İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde (333-352. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- Ergun, C. ve Gül, H. (2009) Toplumcu belediyecilik ve kent kapılarını sermayeye açan anahtar olarak kentsel dönüşüm. İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde (295-332. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- Euronews (2020) *Yerel yönetim reformu: Eleştiriler ve beklentiler nedir?* (2020, 6 Şubat) Erişim adresi <https://tr.euronews.com/2020/02/06/yerel-yonetim-reformu-elestiriler-ve-beklentilerne>
- Express (2018) *Boris Johnson speech in full: Read Boris's Explosive Tory fringe speech* Erişim adresi <https://www.express.co.uk/news/politics/1025862/boris-johnson-speech-in-full-read-tory-conference-fringe-speech>

- Featherstone, D., Littler, J. ve Davison, S. (2020). Re-empowering the local: new municipal alternatives. *Soundings: A journal of politics and culture*, 74(1), 4-9.
- Göçer, M. C. ve Özbek, Ç. (2020). İşyeri demokrasisi kavramı üzerine düşünmek: Bir pratik olarak işyeri demokrasisi ve Ovacık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 18(72), 10-29.
- Güler, M. (2009a). Toplumcu belediyeciliğin doğuş koşulları üstüne. İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde (125-158. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- Güler, M. (2009b). Sosyal demokrat belediyelerin 1989-1994 deneyimini toplumcu belediyecilik üzerinden değerlendirmek. İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde (233-267. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- Güneş, M. (2009). Sosyal demokrasinin deneyim alanı olarak 'Ankara Belediyeciliği': Karayalçınlı Yıllar, İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.), *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* içinde (197-232. ss.), İstanbul: Kalkedon.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi (2024). Erişim Adresi
<https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/vicdanim-rahat-kafayi-yastiga-koydugumda-huzurla-uyuyacagim/50038/156>
- Janoschka, M. ve Mota, F. (2021). New municipalism in action or urban neoliberalisation reloaded? An analysis of governance change, stability and path dependence in Madrid (2015–2019). *Urban studies*, 58(13), 2814-2830.
- Kamalak, İ. ve Gül, H. (ed.) (2009). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları*. İstanbul, Kalkedon.
- Karar (2024) *Büyükşehir belediyeleri ve MEB arasındaki 'temizlik' tartışması büyüyor: Okullara 'Yardım istemeyin' talimatı*. Erişim adresi <https://www.karar.com/guncel-haberler/buyuksehir-belediyeleri-ve-meb-arasindaki-temizlik-tartismasi-buyuyor-1898000>
- Kılavuz, F. ve Yüksel, C. (2017). Yerel Yönetimler Maliyesi Çerçevesinde Toplumcu Belediyecilik: Fatsa ve Ovacık Örneği, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 11(23), 121-138.
- Kocaimamoğlu, A. (2019) *Sosyal Belediyecilik Nedir? Sosyalist Belediyecilik Nedir?* Erişim adresi <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2019/01/21/sosyal-belediyecilik-nedir-sosyalist-belediyecilik-nedir>
- Kurtuluş, H., ve Aslan, Ş. (2016). Three cities and three mayors: the experiences of social democrat local governing in Istanbul Ankara and Izmir in the neo-liberal period (1989-1994). *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54, 17-42.
- Laffin, M., ve Diamond, P. (2024). Local government in England: An existential crisis?. S. Kuhlmann, M. Laffin, E. Wayenberg ve T. Bergström (Ed.) *New Perspectives on Intergovernmental Relations: Crisis and Reform* içinde (19-36. ss.). Cham: Springer Nature
- Lavery, G. ve Boothman, S. (2024) *Community Wealth Building: from Preston to Wakefield? Yorkshire by lines*. Erişim adresi <https://yorkshirebylines.co.uk/region/community-wealth-building-from-preston-to-wakefield>
- Leopold, E., ve McDonald, D. A. (2012). Municipal socialism then and now: Some lessons for the Global South. *Third World Quarterly*, 33(10), 1837-1853.

- Longlands, S. (2022). Building everyday wealth for Britain's communities: A labour alternative to levelling up?. *The Political Quarterly*, 93(4), 668-674.
- Lowndes, V ve Pratchett, L. (2012). Local governance under the coalition government: Austerity, localism and the 'Big Society'. *Local government studies*, 38(1), 21-40.
- Manley, J. ve Froggett, L. (2016). *Co-operative activity in Preston*. Erişim adresi <http://clock.uclan.ac.uk/14526/1/Cooperative%20activity%20PrestonREPORT%20copy.pdf>
- Manley, J., Webster, A., ve Kuznetsova, O. (2023). *Co-operation and Co-operatives in 21st-Century Europe*, Bristol: Bristol University Press
- Manley, J. ve Whyman, P. (Ed.) (2023), *The Preston Model and Community Wealth Building Creating a Socio-Economic Democracy for the Future*, London: Routledge
- Maviş, N. (2023). Refah Partisi, yerel iktidar, halkla iletişim ve siyasetin dönüşümü, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 905-923.
- Mengi, A. (2021). Kent ve hukuk bağlamında kent yönetiminde karmaşa. S. Ersavaş Kavanoz, A. Uzun ve H. Şengün (Ed.), *Karmaşık Sorunlar ve Kent içinde* (87-109. ss.), Ankara: Astana Yayınları.
- Milburn, K. ve Russell, B. (2019) *Public-common partnerships: building new circuits of collective ownership*. CommonWealth Erişim adresi <https://www.common-wealth.co.uk/reports/public-common-partnerships-building-newcircuits-of-collective-ownership>.
- Novkovic, S. ve Webb, T. (Ed.) (2014) *Co-operatives in a Post- Growth Era*. London: Zed
- Overbeek, H. (2022). *Global capitalism and national decline: The Thatcher decade in perspective*. London: Routledge.
- Öner, Ş. ve Çam, B. (2021). Covid-19 sürecinde yükselen sosyal belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(Özel Sayı), 137-163.
- Övgün, B. (2005). Bir Zamanlar Belediyelerimiz, *Genel-İş Emek Araştırma Dergisi*, 2, 49-53.
- Özsel, D. (2019). Türkiye'de Bir yeni-belediyecilik filizi: Komünist Başkan'ın Zaferi. *Kent Akademisi*, 12(4), 657-669.
- Peck, J. (2012). Austerity urbanism: American cities under extreme economy. *City*, 16(6), 626-655.
- Preston City Council (2023) *Growing the Cooperative economy through Community Wealth Building*. Erişim adresi <https://www.preston.gov.uk/article/6847/Growing-the-Cooperative-economy-through-Community-Wealth-Building>
- Prinos, I. (2021). The Preston Model and co-operative development. J. Manley ve P. Whyman (Ed.) *The Preston Model and Community Wealth Building: Creating a Socio-Economic Democracy for the Future* içinde (32-47 ss.). New York: Routledge.
- Reynolds, J. (2020). A new world in the making: community wealth building and the co-operative sector. *Renewal*, 28 (3), 88-92.
- Ridley, J. (2021). Community and co-operatives: A Preston perspective. J. Manley ve P. Whyman (Ed.) *The Preston Model and Community Wealth Building: Creating a Socio-Economic Democracy for the Future* içinde (64-78 ss.). New York: Routledge.
- Russell, B. (2019). Beyond the local trap: New municipalism and the rise of the fearless cities. *Antipode*, 51(3), 989-1010.

- Russell, B., Milburn, K. ve Heron, K. (2023). Strategies for a new municipalism: Public–common partnerships against the new enclosures. *Urban Studies*, 60(11), 2133-2157.
- Sabuktay, A. (2018). İzmir Modeli Kitapları. *İzmir Akdeniz Akademisi*, 4, 106-108.
- Sakai, H. (2023). Possibilities and challenges of the ‘sorachi model’: Learning from Preston’s attempts to rebuild the region. J. Manley, A. Webster ve O. Kuznetsova (Ed.) *Co-operation and Co-operatives in 21st-Century Europe* içinde (234-250 ss.). Bristol: Bristol University Press.
- Sakarya, İ. (2016). Türkiye’de toplumcu belediyecilik hareketi ekseninde Çanakkale’de yerel siyaset (1968-1980). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 14(21), 135-148.
- Saltık, Y. (2021). Yeni sosyal politika anlayışı: Sistem Mezuniyeti, *İPA İstanbul*, 2, 54-59.
- Sezgin, S. (2017). Türkiye’de toplumcu belediyecilik: İzmit Örneğı. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 51-66.
- Sezgin, S. ve Canbulut, T. (Ed.)(2021). *Toplumcu Belediyecilik 1970’lerden Günümüze Bir Yerel Yönetim Deneyimi*. İstanbul: İletişim.
- Şahin, S.Z. (2022). *Yerelde Dönüşüm Anadolu’dan Başlayabilir mi?* Erişim adresi <https://www.perspektif.online/yerelde-donusum-anadoludan-baslayabilir-mi>
- Şengül, T. (2009). *Kentsel Çelişki ve Siyaset*, 2. Baskı, Ankara: İmge
- Şengül, T. (2019). Yerel yönetim kuramları. F. Güneş (Ed.), *Kent Sosyolojisi* içinde (81-103. ss.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- T24 (2024): *İdeaPolitik Enstitü, Ekrem İmamoğlu’na siyasi yasak ihtimalini değerlendirdi: Davaya karşı cumhurbaşkanı adayı olarak açıklanmalı* Erişim Adresi https://t24.com.tr/haber/idea-politik-enstitu-ekrem-imamoglu-na-siyasi-yasak-ihhtimalini-degerlendirdi-davaya-karsi-imamoglu-nun-cumhurbaskani-adayi-olarak-aciklanmasi-gerekir,1185828#google_vignette
- Taylor-Gooby, P. ve Stoker, G. (2011). The coalition programme: a new vision for Britain or politics as usual?. *The political quarterly*, 82(1), 4-15.
- Tekeli, İ. (1977). Belediyeler ve kent yönetimin sınıfsal yapısı. *Mimarlık*, 15, 32-34.
- Tekeli, İ. (2018a). *İzmir Modeli Çalışmaları: Ortak Kavramlar*. İzmir: İzmir BŞB Yayınları
- Tekeli, İ. (2018b). *İzmir Modeli: İzmir İçin Demokratik Bir Belediyecilik Modeli Önerisi*. İzmir: İzmir BŞB Yayınları
- The Conversation (2018) *Preston changed its fortunes with ‘Corbynomics’ – now other cities are doing the same* Erişim adresi <https://theconversation.com/preston-changed-its-fortunes-with-corbynomics-now-other-cities-are-doing-the-same-106293>
- The Guardian (2017) *The Preston model: UK takes lessons in recovery from rust-belt Cleveland* Erişim adresi <https://www.theguardian.com/cities/2017/apr/11/preston-cleveland-model-lessons-recovery-rust-belt>
- The Independent (2018) *John McDonnell says Labour will help local councils bring public services in-house* Erişim tarihi <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/john-mcdonnell-local-council-public-services-labour-sub-contracting-private-contracts-jeremy-corbyn-a8199446.html>
- Theodore, N., Peck, J. ve Brenner, N. (2011). Neoliberal urbanism: cities and the rule of markets. G. Bridge ve S. Watson (Ed.) *The new Blackwell companion to the city* içinde, (15-25. ss.). Blackwell Publishing

- Thomas M.H., Guinan J. ve Bilsboroug J. (2018) *The Preston Model and modern politics*. Erişim adresi <https://neweconomics.opendemocracy.net/preston-model-modern-politics-municipal-socialism>
- Thompson, M. (2021). What's so New About New Municipalism?. *Progress in Human Geography*, 45(2), 317-342.
- Thompson, M. (2023). Whatever happened to municipal radicalism?. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 48(3), 603-618.
- Turhan, E. (2021). Kentsel iklim adaletini birlikte düşünmek: Korkudan ötesi. *Şehir ve Toplum*, 18, 37-42.
- Türkiye Belediyeler Birliği (2024). *TBB Encümeninden İmamoğlu'na Destek Açıklaması* Erişim adresi https://www.tbb.gov.tr/Tr/Haberler_tbb-encumennden-mamogluna-destek-aciklamasi_51139
- Varney, M. (2013). United Kingdom: Local government in England: Localism delivered? C. Panara ve M. Varney (Ed.). *Local government in Europe* içinde (330-368 ss.). London: Routledge
- Webster, A. (2017), The 'third sector': co-operatives, mutual, charities and social enterprise. Wilson, J.F., Toms, S., de Jong, A. ve Buchnea, E. (Ed.), *The Routledge Companion to Business History* içinde (123-138 ss.). Abingdon: Routledge
- Webster, A., Kuznetsova, O., Ross, C., Berranger, C., Booth, M., Eseonu, T., ve Golan, Y. (2021). Local regeneration and community wealth building–place making: Co-operatives as agents of change. *Journal of Place Management and Development*, 14(4), 446-461.
- Yıldırım, S. (2023). *Türkiye'de yeni toplumcu demokratik belediyecilik 1973-1980*. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Yıldırım, U. D. (2019). Belediyeler ve kooperatifler ekseninde Türkiye tarımında alternatif kamusalılık deneyimleri; Olanaklar ve sınırlar. E. S. Öngel ve U. D. Yıldırım (Ed.), *Krize Karşı Kooperatifler* içinde (25-78. ss.), İstanbul: NotaBene.

© Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license.
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

EXTENDED ABSTRACT

New Municipalism in the 21st Century: Opportunities and Obstacles for Türkiye From Preston Experience

This study examines the experiences of alternative municipalism produced in different parts of the world against the destructive consequences of capitalism in urban areas in the 21st century in the context of the experiences of municipalities with social democratic agendas in Turkey. The study is motivated by the concern that municipalism debates in Turkey and the world should be reconsidered for the alternative municipalism experiences emerging in Turkey in the 21st century. In other words, it was thought that the concept of new municipalism in the 21st century and the Preston Model, one of the administrative categories of this concept, could be an important source of inspiration for social democratic municipal experiences emerging in Turkey in the 21st century. Without making a comparison between Turkey and the municipal experiences that gave rise to concepts such as new municipalism or the Preston Model, we aim to provide an alternative contribution to the experiences with social democratic agendas in Turkey in the context of new municipalism and the Preston Model.

A qualitative research method was used in our study. Books, book chapters and articles on socialist municipalism, municipal socialism, new municipalism and the Preston Model have been very instructive in the construction of the theoretical and conceptual framework. On the other hand, news, interviews and social media posts in the national media were evaluated through content analysis.

The conceptual background of this study is based on the concepts of municipal socialism and socialist municipalism. These two concepts have undergone certain ruptures in the historical process, and new alternatives have been tried to be produced according to the political, social and economic conditions of each period. The most prominent experiences of these alternatives are the “new municipalism” that emerged after the 2008 crisis and Preston municipalism, one of the most prominent experiences of this debate. Although the market-oriented municipalism that emerged in Turkey after 1980 led to the shelving of the socialist municipalism practices of the 1970s, the social democratic policies implemented by mayoral candidates belonging to left-wing political projects in various cities of Anatolia since the local elections of 1989, especially in large metropolitan cities, have been re-examined with the discussions on socialist municipalism every period. In this study, the experiences of social democratic municipalism in the 21st century, especially after the local elections of 2014 and 2019, are re-examined with new municipalism and the Preston Model.

One of the most important inspirations of the Preston Model is the linking of local economic development with cooperatives. It has created important partnerships between cooperatives and local anchor institutions. In Turkey, following Preston's inspiration, there have been significant collaborations between municipalities and cooperatives since the 2019 local elections. The most prominent examples of this experience are the Ovacık Agricultural Development and Tire Milk Cooperatives. In both cases, municipalities have taken important steps to develop the two cooperatives. However, cooperative-driven local development is not always a silver bullet, and without building a strong local civil society or creating anchor institutions, as in the case of Preston, the relationship between municipalities and cooperatives can turn into a frustrating one. Secondly, the relationship between solidarity and municipalities is crucial. In the case of Preston, solidarity is based on the transfer of the model to other municipalities or cooperation between cooperatives led by Preston. In Turkey, after the 2019 local elections, especially due to the crisis caused by the COVID-19 pandemic, municipalities with social democratic agendas wanted to facilitate solidarity relations that strengthen civil society. On the other hand, mayors have opened the scale of solidarity to the public by publicizing the political problems they face in service delivery. Since no institutional structure has been built as in Preston, we can say that solidarity relations in Turkey have progressed in a reactive direction. Our third finding is about the relations between the center and the local.

Although there is a hierarchical structure between the center and the local in the UK, the boundaries of local politics with national politics are clearer in the UK. This has not made the Preston Model a tool of political partisanship in the UK. In Turkey, the strong tutelage of the central government over local governments blurs the boundaries between local and national politics. Our fourth finding is on the value of creating a sustainable model. Preston has been an experience that has been frequently emphasized and discussed in many cities around the world, whose power transcends municipal boundaries. In Turkey, however, municipalism is confined to the power sphere of mayors. Our last observation is related to geographical scale. The Preston Model, as a model, is intended to be transferred to other urban geographies and dozens of studies have been conducted on this subject. In Turkey, on the other hand, there is a desire to move mayors with leftist/social democratic projects to a larger geographical scale. At this point, the dissemination of new municipalism, especially in small-scale cities like Ovacık, will be an important determinant for Turkey in the coming years.

We can say that local governments have always come to the forefront as a result of the widespread and deepening crises in urban areas both in the world and in Turkey. The social democratic experiences that emerged in the 21st century have some qualities reminiscent of the socialist municipalism of the 1970s and that the problems of urban laborers have never lost their popularity in the field of urban politics. However, it is important not to fetishize the concepts. Both new municipalism and the Preston Model are pioneering experiences. Since each country has its own specific conditions, the unquestioning acceptance of these models and experiences will create significant setbacks. In cities where neoliberal urbanization and austerity policies are effective, concepts such as participation and solidarity may inevitably turn into symbolic tools. Therefore, we can say that the status of new municipalism in Turkey in the coming years may be shaped in line with the area of debate we emphasized in the empirical findings section.